

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

השדים הם צללים שנמצאים בלא־מודע. הפסיכואנליזה באה לתת להם גופים. הפסיכולוג אומר: 'בטא את השדים שלך ואז אוכל לטפל בך'. הדרך של הרבי היא אחרת, הוא לא בעד להוציא את כל התת־מודע בשביל לטפל באדם. הכלל הכי גדול אצל הרבי הוא הסח־הדעת — גם מדמיונות, גם משדים, גם מעבירות.

[מתוך השיעור 'לתת גוף לשדים']

חֶקֶת תִּשְׁפ"ב

חֵקֶת ה'תשפ"ב

שְׁנַה חֲמִישִׁית – גְּלִיוֹן מִסְפֵּר 209

24 חֵקֶת הַתּוֹרָה וְדִין הַמְּדִינָה
מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל – תִּיקוּן הַמְּדִינָה
בֵּין חוֹק לְמִשְׁפָּט וְיִסוּד חוֹקָה בַּמְּדִינָה

26 הַסִּיפּוֹר הַחֲסִידִי
לְנִשְׁמָה אֵין צְבָעִים
הַרְבֵּי מְלִיּוּבֵאוּיטֶשׁ

28 מַעֲנוֹת וְתִשׁוּבוֹת
תִּשׁוּבוֹת הַרְבֵּי לְשׁוֹאֵלִים
יִשׁוֹת וְשִׁפְלוֹת בַּעֲבוּדַת ה'

29 פְּאָדוֹר לְיִצְחָק
נְחֹשׁ הַנְּחֻשֶׁת
רָצִי יִלְמַד אוֹתָנִי לְשֵׁם מָה הָיָה צְרִיף אֶת
נְחֹשׁ הַנְּחֻשֶׁת וּמִיָּהוּ הַיּוֹעֵץ הַנֶּאֱמָן שֶׁל
הַמֶּלֶךְ

04 תִּיקוּן אוֹ הַדְּחָקָה
נְקוּדָה מַעֲבֹדֶת
כֻּלָּל וְיוֹצֵא-מִן-הַכֻּלָּל בְּתִיקוּן הָאָדָם
וְהָעוֹלָם

05 לַת גּוֹף לְשָׁדִים
שִׁיעוֹר בַּמֵּאֵמֶר ד"ה "וְעַבַד הַלּוֹי הוּא"
תִּשְׁד"מ
בְּרִיאַת גּוֹף הַשָּׁדִים ע"י עֲבוּדַת הַלּוֹיִים
וּבַעֲבוּדַת הַנֶּפֶשׁ

20 הַנִּיגוֹן הַחֲסִידִי
נִיגוֹן מִסְפֵּר 516
נִיגוֹן אִיטָלִי מִג' תִּשְׁרֵי תִּשְׁפ"ב

21 "אִיזוֹהוּ חֲכָם"
פְּרָקִי אֲבוֹת – פְּרָק ד מִשְׁנָה א
שִׁיכוֹת שְׁלֹשׁת "אִיזוֹהוּ חֲכָם?" לְשֹׁלֶשֶׁת
הַרְגָלִים

22 הַמוֹכִיחַ הַטּוֹב
קְדוּשַׁת לּוֹי
תּוֹכַחָה נְכוֹנָה ע"י גִּלּוּי מַעֲלַת יִשְׂרָאֵל

הַעֲלוֹן מוֹפֵק ע"י עֲמוּתַת אוֹהֲבִים לְהִיּוֹת יְהוּדִים
לְקַבֵּלַת הַשִּׁיעוּרִים בְּמִיָּל וְלְהַצְטַרְפוֹת לְצוּוֹת הַמְּפִיצִים: itiel@pnimi.org.il
עֵרִיכָה: אֲבִיב מוּיָאֵל | עִיצוּב: דַּעָה צֶלֶף אֲבִיחִיל | הַתָּאֵמַת עִיצוּב: עֲנַבֵּל צִיק
מַעֲרַכָת: הַרְבֵּי יוֹסֵף פִּלְאִי, בַּעַז יַעֲקֹבִי וְאִיתִיָּאֵל גִּלְעָדִי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות היקרים**. שבת **פרשת חקת** עומדת לפתחנו ואיתה גליון **מלא בכל טוב כתמיד**.

מה בגליון השבוע?

אם אתם **עוקבים אחרי העדכונים ברשימת התפוצה**, אולי הספקתם לצפות בשידור ההפתעה ביום חמישי שעבר [ואם לא, **הצטרפו עכשיו לרשימת התפוצה**]. בין כך ובין כך, אתם מוזמנים לצלול לשיעור המרכזי בגליון בו הובא תרף הדברים. בשיעור, המתאים ל**ג' תמוז** [שמפאת קוצר היריעה, רק חלקו מתפרסם בגליון], עוסק הרב בביאור מאמר מיוחד של הרבי מליובאוויטש, **ד"ה "ועבד הלוי הוא" תשד"מ** – מאמר שעיקר החידוש שלו הוא הסבר **סוגית השדים בספר הזהר. הסוגיא ה'תמוהה'** בזהר **הופכת** במאמר **לביאור חסידות עמוק ויסודי**, אותו הופך הרב גינזבורג **לנוגע בסוגיות הקיומיות ביותר** בתיקון בנפש, בחינוך, בעולם התשובה ואף בפעילות בזירה הפוליטית. הדיון **בין הצפת בעיות לבין הסחת הדעת מהן** מחדד את שני הצדדים ומדריך מתי ראוי להשתמש בכל אחת מהדרכים. את הרבי מליובאוויטש נפגוש השבוע, כמובן, גם בסיפור המיוחד במדור סיפורי הצדיקים.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

הגליון מוקדש לרפואת **רבקה חיה מוסיא בת יהודית חנה**

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

כל אחד ואחת יכולה להופיע, במקרים מסוימים, גם עבודת הצדיקים.

כשאדם זוכה למטפּל־מלווה טוב, היודע את אשר לפניו, לוקח אחריות ויכול לשמור אותו מבלבול וטשטוש – הוא יכול בהכוונתו להציף דברים למודעות ולהתמודד אתם בצורה נכונה. דוגמה בולטת היא בתחום החינוך. מחד, ה'שדים' של הילדים הם הרבה פעמים פשוטים וגלמיים יותר, תאוות בסיסיות ותמימות ופחדים יסודיים. מאידך, עבור הילד ההורה או המחנך הוא בהחלט מלווה ראוי, שיכול להתמודד עם אותן תכונות־נפש. לכן, פעמים רבות כשנתקלים בתאוה של ילד צריך לתת לו לממש אותה, בהקשר הנכון, באופן המתאים ובמינון בלתי־מזיק – ודווקא כך להציף אותה, להתמודד אתה, לעדן אותה ואף להשתמש בה לטוב. כיוצא בכך, למרות שאין זו ההדרכה לכתחילה, פעמים רבות רואים בדורנו בעל תשובה המתעורר מעצמו דווקא לאחר שמיצה את כל תאוותיו וגילה שאין בהן ממש. כיצד יודעים מתי לנקוט באחת הדרכים? "שמאל דוחה [מדחיקה] וימין מקרבת [חושפת ומתקנת]". כשהאדם במצב נפשי של צמצום, כיווץ, שקיעה בעצמו ופחד מהרע – עליו להדחיק, ולקוות שהסחת הדעת מהרע תעלים אותו בתהום הנשיה. אך אדם בטוח בנצחון הטוב, מלא אהבה לכל וזוכה ל'הברקות' חכמה על דרך התיקון יכול להציף את ה'שדים' למודעות, להתמודד אתם ובסופו של דבר לתקנם. כמו בתחומים רבים אחרים, המפתח לתיקון הוא חשיבה חיובית – אל תפחד מדמיונותיך והם לא ישלטו בך; "חשוב טוב יהיה טוב" ואתה תוכל להם.

תיקון או הדחקה

בנפש האדם מתרוצצים, מתחת לפני השטח, 'שדים' המעיבים על שלמותה – תאוות, דמיונות, חרדות, צלקות מאירועי העבר. כיצד נכון להתמודד עם ה'שדים'? האם יש לחשוף אותם ולהתמודד אתם פנים אל פנים, או שעדיף לדחוק אותם מהתודעה ככל שניתן? מחד, משד חשוף קל יותר להזהה, להגביל את השפעתו ואולי אפילו להפוך אותו לטוב. מאידך, ברגע שהשד צף לתודעה, מוגדר ומקבל נוכחות, קשה הרבה יותר להפטר ממנו.

רוב האנשים חסרים את היכולת להגיע לתיקון והמתקה גמורים של ה'שדים' ("העלאת המדות", בלשון הבעל שם טוב). לכן, הדריך הרבי מליובאוויטש, הכלל הגדול בעבודת האדם הוא הסח הדעת – אל לו לאדם לתת מקום לפחדיו, לנסות לפענח את חלומותיו, לתת דרור לדמיונותיו, להעמיק בהתמודדות עם טראומות שעבר או אפילו לחפש תיקון לחטאות הנעורים שלו (כל עוד אינו בשל לכך). הקב"ה חנן אותנו במתנת השכחה, ועלינו להשתמש בה ככל יכולתנו – וזו אינה מועטה – לשכוח את העבר, למלא את תפקידנו בהווה ולהתקדם לעתיד טוב יותר.

אכן, אין כלל שאין בו יוצאים מן הכלל. במצב השלם והמתקון ההתמודדות עם ה'שד' עוזרת להשתחרר ממנו, ואף להשתמש באנרגיות־התווה שלו לקדושה. לכן, עבודת הצדיקים, מכח התורה, היא כן להעמיק גם בדברים השליליים ולהביא אותם לתיקון מלא. "ועמך כלם צדיקים" ואצל

שיעור

שיעור במאמר ד"ה "ועבד הלוי הוא" תשד"מ

לתת גוף לשדים

קיצור מהלך השיעור

הבנות הלומדות במוסדות החינוך של הרב זכות להעמיק בחסידות באופן יוצא מגדר הרגיל. בימי ההכנה ל-ג' תמוז למדו הבנות (בכתות חייב) מאמר של הרבי מליובאוויטש, וגם נבחנו עליו, ולאחר מכן זכו לשיעור ארוך ומעמיק של הרב במאמר. תורף המאמר עסק בסוגיא מרתקת — קטע זהר שעוסק בבריאת השדים ללא גוף ובהשלמת הגוף שלהם בזכות עבודת הלויים במקדש. זו סוגיא מפתיעה שמזמינה הסבר מעמיק וגם תרגום שלו לנפש האדם ולמציאות בה אנו חיים.

פרק א מציע את הסוגיא — המקור בזהר לבריאת השדים בין השמשות של יום ששי למעשה בראשית ללא גוף, השאלות עליו והמשלים העיקריים בחסידות בנידון. **פרק ב**, שמתחיל להתקדם לפירושי הנפשי של הדברים, עוסק בחידוש של מתן תורה ועבודת הלויים — נתינת הגוף לשדים, המעלות שבכך והכח לעשות זאת. **פרק ג**, עיקר המהלך, פונה לפירושי הנפשי והמציאותי של הדברים — בחינוך, בטיפול נפשי וגם בפוליטיקה. מתי נכון להסיח את הדעת מהשדים בנפש ולהתקדם הלאה ומי מסוגל לתת לשדים ביטוי ומימוש וכך להביא לתיקונם בסופו של דבר. יצוין שזהו חלק בלבד מלימוד המאמר, וגם לא חלקו הראשון של השיעור, אך בהיותו החידוש העיקרי העדפנו לתת לו את הבכורה.

הלויים שרמוז בפסוק "ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד"³. יש על הפסוק כבר מאמר קצר של אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה² ואחריו דרושים מכל רבותינו נשיאינו. יסוד המאמר הוא קטע בזהר¹, שמוסבר גם בביאורי הזהר של אדמו"ר

א. שדים בלי גוף הזהר על בריאת השדים

למדנו מאמר של הרבי^א שעוסק בנושא מאד כללי ויסודי בחסידות — הסוד של עבודת

ב במדבר יח, כג.
ג לקו"ת קרח נה, ב"ג.
ד זהר ח"ג קעח, א"ב.

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שיעור לבנות התיכון והאולפנא (ח"ב). כ"ד סיון תשפ"ב – כפר חב"ד.
א ד"ה "ועבד הלוי הוא" תשד"מ.

מעשה בראשית, אחרי שה' ברא את הכל, שכל ההשתלשלות ירדה עד מטה-מטה, מפנימיות לחיצוניות, צריכים לבנות את החיצונים. כמו שנסביר, גם לחיצונים, לשדים, יש תכלית – יש להם איזה תפקיד במעשה בראשית. רק מה? בהתחלה צריך להפסיק, לא לברוא אותם עד הסוף, לא לתת להם גופים – תיכף נסביר מה הם גופים. בכל אופן, היות שיש פה מציאות נבראת על ידי הקב"ה, שלא נגמרה – אין לנבראים האחרונים גוף – נראה שה' עצמו בסוף מעשה בראשית עשה משהו פגום. זהו עיקר הקושיא של המאמר – איך ה' עושה משהו פגום!?

מדברי הזהר משמע שלא טוב שלא ברא להם גופים. אבל לכאורה גם אם ה' היה בורא גופים לשדים המצב היה לא טוב. אחד הנושאים שהרבי מביא במאמר הוא דברי חז"ל על הפסוק "אמלאה החרבה"¹ – "לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים"². "צור" בפסוק הזה היינו מלכות אדום³. אם ירושלים חרבה הקליפה שוללת ובוזות את כל ההון והיוקר שהיו בירושלים ונבנית מהם – דבר בהחלט לא רצוי. גם בתחלת הבריאה, כמו שנסביר, ה' לא רצה שהקליפות תבנינה – אם היו לשדים גופים היה מצב של "נתמלאה צור".

חז"ל אומרים "אם מלאה זו חרבה זו ואם חרבה זו מלאה זו"⁴ – אחד מלא ואחד חרב, שני מצבים הפוכים. אם ירושלים מלאה – צור חרבה. אם ירושלים חרבה – חס ושלום, כמו עכשיו, עד ביאת משיח – צור מתמלאת. לפעמים כתוב בתנ"ך צד חסר⁵ ויש כמה פעמים שכתוב צור מלא⁶ (סוד "נתמלאה צור"). אם

האמצעי⁷. בתוך הקטע הזה מוזכר גם משהו מיוחד – הסיפור של בריאת השדים, שמתחיל במעשה בראשית ומגיע להשלמה בעבודת הלויים במשכן. הזהר מדבר על השלמת הבריאה בבריאת אדם הראשון, שאחריה "אתקדש יומא" – נשלמו ששת ימי

בראשית והגיעה השבת – ואז כותב: **בהיאי שעתא דבעא יומא לאתקדשא, הו נפקי רוחיהון דשדין לאתברי גופא דלהון, ואתקדש יומא ולא אתבריאו, ואשתאר**

עלמא כמה דאתפגים מעבידתא ואתחסר.

כאשר הגיע הזמן של קידוש היום – בין השמשות של יום ששי – יצאו רוחות השדים במגמה שיברא להם גוף, אבל קדש היום והבריאה לא הושלמה, והעולם נשאר כפגום וחסר ממעשה בראשית. צריך להבין את הכוונה, כמו שמיד נרחיב. אחר כך, ממשיך הזהר, העולם הגיע לשלמות כאשר עם ישראל יצא ממצרים, קבל תורה והתחלק למדרגות שלו – כהנים, לויים וישראלים, כנגד ימין-שמאל-אמצע⁸. עבודת הלויים, השייכת לצד שמאל, השלימה את הממד החסר של קו השמאל, ממנו יוצאים השדים, ואז נשלמו גם גופות השדים. הזהר מציין שהכח המיוחד של הלויים להשלים הכל קשור לכך שהם נושאי הארון במדבר.

בנושא המפתיע הזה, שלא מופיע במאמר המקורי של אדמו"ר הזקן, עיקר החידוש של הרבי במאמר.

גופים לשדים – יתרון או חסרון?

מה מוסבר כאן? כל המאמר הוא שבסוף

1 יחזקאל כו, ב.

2 כך מצוטט בריבוי מקומות בספרי הגלה, הקבלה והחסידות – ראה לדוגמה רש"י לבראשית כה, כג – אך בגמרות שבהערה י מדובר על אדום ועל קיסרי.

3 וראה פסחים שבהערה הבאה.

4 פסחים מב, ב מגילה ו, א.

5 יא יהושע יט, כט ועוד.

6 יב מלכים"א ה, טו ועוד.

7 ה צד, ד ואילך.

8 ראה באריכות בח"א של השיעור (שטרם נדפס).

מסוים, כשאני מגיע לסוף החבית, אני מרגיש שאם אמשיך למזוג יצאו השמרים. בעצם, כבר אין יותר יין בחבית, כל היין הצלול יצא, ונשארו רק השמרים. מה אני עושה? מיד כשאני מרגיש שהשמרים הולכים לצאת אני חייב לסגור את הברז, כדי שהשמרים לא יתערבו ביין המזוג ויקלקלו אותו. עכשיו החבית סגורה, השמרים לא יוצאים, אבל יש עדיין שמרים בתוך החבית. מה עושים? אפשר לזרוק את החבית לפח – אבל חבל על השמרים. גם לשמרים יכול להיות שימוש, רק שצריך לשים אותם בכלי מיוחד לשמרים, שלא יקלקלו את היין, ואז אפשר לטפל גם בשמרים

בעצמם – עוד שלב.

בנמשל הקב"ה הוא שמוזג את החבית, מוריד שפע אלקי כדי לברוא את העולם. אחרי שיוצא כל היין הטוב הקב"ה 'סוגר את הברז', עוצר את תהליך הבריאה. מתי זה קורה במעשה בראשית? בבין השמשות של כניסת השבת, בזמן שנקרא "תוספת שבת"¹⁰. אז מגיע סוף היין שיוצא במעשה בראשית ומגיעים השמרים. אם הם יצאו – הם יקלקלו את המציאות. הביטוי במאמרים הוא שהשמרים יטשטשו את העולם¹¹. ברגע שהרוחות והשדים יוצאים – סימן שאם ה' ימשיך להוציא, יברא להם גופים, הם יכולים לקלקל-לטשטש לי את הכל. מה ה' עושה? סוגר את הברז. סגירת הברז היא הפסוק "ויִקְלוּ השמים והארץ וכל צבאם"¹². הוצאת היין היא אור ישר, להוציא ולהוציא, השתלשלות

10 ראה בארוכה שיטת הרמב"ן בספרו תורת אדם ענין אבלות ישנה (סק"ה); שו"ע או"ח רסא, ב.
11 עפ"י לשון הזהר ח"ב קג, א ובכ"ד. ראה ספר הליקוטים וזאת הברכה פ"ז (ביחס לשדים).

12 בראשית ב, א.

**אז יתכן שגם
מה שממלא
את המציאות
של צור, של
הקליפות, יכול
להתעלות –
אפשר להציל
את הניצוצות
הקדושים,
וגם אם יש
לשדים גופים,
הם 'מלאים',
הקדושה לא
נחרבת**

מחברים את שתי צורות הכתיב של צור, **צור-צור**, מקבלים בדיוק **ירושלם!** או-או – אם מלאה זו חרבה זו. הביטוי "**אם מלאה זו חרבה זו**" בגימטריא **משיח** – אם ירושלים מלאה וצור חרבה זהו באמת משיח ואם חלילה צור מלאה וירושלים חרבה בדיוק ההיפך, זהו **נחש** בגימטריא **משיח**, נחש הקדמוני שפתה את חוה ואדם.

אם כן, טוב שה' לא ברא גופים לשדים, לא מילא את המציאות של הקליפות והחיצונים, וכך אין חורבן בקדושה. אכן, זו המציאות בעולם הזה – או-או. אבל בעולם הבא, כמו שנסיביר, הכל מתעלה – כל העולמות חוזרים למעמד

המקורי שלהם לפני החטא, כל מציאות הקליפה מתבטלת לגמרי, "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"¹³. אז יתכן שגם מה שממלא את המציאות של צור, של הקליפות, יכול להתעלות – אפשר להציל את הניצוצות הקדושים, וגם אם יש לשדים גופים, הם 'מלאים', הקדושה לא נחרבת.

מזיגת היין ושימור השמרים

כמו שהזכרנו, המקור בחב"ד למאמר שלמדנו הוא ביאורי הזהר של אדמו"ר האמצעי. אחר כך גם הצמח צדק מאריך בענין¹⁴. אדמו"ר האמצעי נותן שם משל לתהליך הבריאה והסיום שלו לפני בריאת הגופים של השדים ממזיגת חבית יין: אם יש לי חבית מלאה יין, היין הצלול נמצא למעלה ובשולי החבית נמצאים השמרים ששוקעים למטה. יש בחבית ברז להוציא ממנה את היין, וכשאני רוצה לרוקן את החבית אני פותח את הברז ויוצק את היין לכלי אחר. בשלב

13 זכריה יג, ב.

14 אוה"ת במדבר ח"ב בהוספות עמ' 140 ואילך.

ישראל שתי שבתות מיד נגאלין^{כג} – שמירת שבת היא גם סוד "היין המשומר מששת ימי בראשית" וגם סוד השמרים של היין. ממש "נעוץ סופן בתחלתן"^{כד} – שמרים הם הקליפות שהכי למטה, הכי לא טוב, אבל המקור הוא הכי טוב, "יין המשומר". שניהם אותו דבר, לכאורה. התכונה הזו קשורה לקו שמאל – הקו שהלוויים צריכים לתקן.

הפסקת היניקה – פגם בשרש

הזהר קושר את העובדה שהשדים נבראו בלי גופים לפגם כללי בצד שמאל – לכך שבבריאת העולם רוח צפון נשארה פתוחה^{כה}. היה צריך לעצור את מזיגת היין, אבל העולם בכלל נשאר פגום וחסר בגלל העצירה הזו. יש עוד משל חשוב, ששייך דווקא לנשים, להפסקה הפתאומית של ההמשכה, 'סגירת הברז' שגורמת שהכל חוזר – אשה מינקת^{כו}. כשאשה מניקה מפסיקה להניק את התינוק – החלב אצלה, שהוא ודאי דבר טוב, גם נפסק

מלמעלה למטה. ב"ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" נגמר האור הישר והכיוון מתהפך – עכשיו יש אור חוזה. במעשה בראשית יש לב שמות אלהים וגם ביחס לשם "אלהים" נאמר "ויכל אלהים"^{כז} – הכיוון של "אלהים" התהפך מהמשכה חזרה להעלאה. התהפכות הכיוון של העשיה כביכול של הקב"ה היא סגירת הברז – לא יוצא יותר, והשמרים נשארים בתוך החבית. אבל ה' לא זורק את השמרים לפח, גם בתוך השמרים יש ניצוצות קדושים שצריך להציל.

זהו סוד עמוק מהי שבת – שבת נועדה לשמר את השמרים. המלה שמרים מאד מעניינת, כי שמרים שייכים ליין מיוחד, לא סתם יין. איך נקרא היין הכי משובח שבעולם, היין הסודי של משיח ושל עולם הבא? "יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית"^{כח}. "משומר" הכוונה שהוא לא יצא, הוא סודי, הוא רו – רזין דרזין דאורייתא. "יין המשומר" ושמרים באים מאותו שרש, הם אותה מלה. שמירה היא משהו מאד חשוב בתורה – צריך לשמור את כל המצוות, ובמיוחד שבת. איך כתוב בעשרת הדברות בפרשת ואתחנן? "שמור את יום השבת לקדשו"^{כט}. ביתרו כתוב "זכור"^ל – "זכור" ו"שמור" בדבור אחד נאמרו^{לא}. "אם משמרון

האשה מגיעה
למצב בו
היא מרגישה
שעכשיו לא
יהיה טוב להניק
את התינוק
– ההפסקה
תפסיק אצלה
את השפע,
תפסיק בשרש

כג שבת קי"ב.

כד ספר יצירה פ"א מ"ז.

כה ראה ב"ב כה, ב ובנסמן בניצוצי זהר ח"ג קעח, ב אות ב. כו משל ההנקה קושר בין השדים, נושא המאמרים, לשדים של האשה המניקה. השדים הדדים של כנסת ישראל הם אלדד ומידד (שער הפסוקים ולקו"ת בהעלתך; מבו"ש ש"ה ח"ב פ"ג), המנבאים "משה מת ויהושע מכניס את העם לארץ" (במדבר רבה טו, יט). משה רבינו הוא "פני חמה" ויהושע הוא "פני לבנה" (בבא בתרא עה, א), יחס של זכר ונקבה, של אורות וכלים. יחסית, משה רבינו הוא סוד האורות, שאינם יכולים להתחבר לגמרי עם המציאות התחתונה, עם ארץ ישראל, ואילו יהושע הוא סוד הכלים שמגיעים לארץ (כמבואר במאמר שתיקון הגופים של השדים תלוי בכך שבקדושה יהיו כלים שמגיעים מטהימה). יהושע הוא גם בחינת תחית המתים, כפי שרמזו בראשי התיבות של הפסוק "יקומו הקיצו ורננו שכני עפר" (ישעיה כו, יט; וראה לקומ"ת ז, יג). משה רבינו עצמו לא מת (סוטה יג, ב), ולכן הוא גם לא זקוק לתחית המתים. תחית המתים היא העלאת הניצוצות – תיקון גופות השדים וכו' – והיא שייכת לארץ ישראל דווקא. דווקא בתחית המתים תתגלה מעלת הגוף על הנשמה (ראה מאמר "כל ישראל יש להם חלק" תשל"ג בתחילתו ובנ"ש; אמונה ומודעות מאמר "אמונה במעגל השנה" עמ' קעט" קפ. ובכ"מ), עיקר ה"דירה בתחתונים" (ראה גם בח"א של השיעור) – מדרגת תחתונים שאינה שייכת למשה, ודוק.

יח שם פסוק ב.

יט במדבר רבה יג, ב.

כ דברים ה, יא.

כא שמות כ, ז.

כב ראש השנה כז, א.

באו לפניו ברננה"ל^ד. מהי רננה?
 "יצחק ירנן"ל^ה. הפסוק הזה
 מופיע ב"מזמור לתודה". ההודיה,
 שהיא יסוד ושרש עבודת ה'^ו, גם
 שייכת לקו שמאל – ההוד הוא
 סיוס קו שמאל. גם המלכות
 נבנית מהגבורות^ז, מקו שמאל.
 מדברים על מלכות ישראל –
 הכל מקו שמאל. רק שדווקא מקו
 שמאל משתלשלת, על ידי ריבוי
 צמצומים ומסכים, המציאות של
 החיצונים – שעלולים להזיק.
 צריך לעשות תיקון – להגיע

למצב שאפשר להמשיך עד הסוף גם את קו
 שמאל בלי להזיק, כדי לא לעצור את השפע
 כולו.

תיקון בין השמשות

כל הסיפור של השדים בלי הגופים, שצריך
 בסוף לתקן אותם, קרה בין השמשות. דברנו
 הרבה פעמים^ח על המושג "בין השמשות",
 המקביל בממד הזמן למושג "קדן זוית"^ט במקום
 – נקודת אין בין יש ליש^י. באותה נקודת אין
 יכולה להיות אחיות החיצוניים, נתינת מקום
 ללעומת זה, כי המציאות בה היא בבחינת הוילי
 (ביגמטריא אין).

חז"ל אומרים שאם אדם וחוה היו עומדים
 בנסיון ולא מתפתים לנחש הוא היה נעשה
 "שמש גדול"^{יא}, וכך נכון לומר גם על השדים

צריך לעשות תיקון – להגיע למצב שאפשר להמשיך עד הסוף גם את קו שמאל בלי להזיק, כדי לא לעצור את השפע כולו

למעלה. מה עיקר הפגם, עיקר
 הבעיה? השמרים האלה, הקליפות
 והס"מ, יוצאים מהשמאל. אם אני
 לא רוצה להשלים את השמאל,
 כי יהיה לא טוב לכללות העולם,
 לא טוב לכללות המציאות לתת
 אחיזה מדי חזקה במציאות
 לחיצוניים – עצירת השפע
 משמאל פוגמת גם במקור של
 כל ההשפעה. בשרש, ההשפעה
 של קו שמאל היא דבר טוב
 מאד, כמו החלב של האשה.
 אבל האשה מגיעה למצב בו

היא מרגישה שעכשיו לא יהיה טוב להניק את
 התינוק – ההפסקה תפסיק אצלה את השפע,
 תפסיק בשרש. ההפסקה פוגמת בשרש, בו ודאי
 המציאות שיש לה חלב היא דבר טוב. זהו עוד
 משל עמוק בחסידות.

שוב, השפע בקו שמאל, כמו החלב, הוא
 טוב וצריך להמשיך. כשיש מצב שהוא עלול
 להזיק, ומפסיקים את ההשפעה למטה, הפגם
 מגיע עד לשרש למעלה. בשרש קו שמאל הוא
 קדוש לגמרי, קדש קדשים, שייכות לו הנשמות
 הכי גבוהות – משה רבינו^כ, יחזקאל הנביא^{כא},
 חזקיהו המלך^{כב} שראוי להיות משיח^{כג}. כתוב
 שמישיח בן דוד גם בא מקו שמאל^{כד} – דוד הוא
 אדמוני^{כה}, כמו עשו^{כו}, שייך לקו שמאל. יש משם
 שפע עצום. למה? כי קו שמאל הוא שמחה,
 "ברוב שירה וזמרה"^{כז}, "עבדו את הוי' בשמחה

לד תהלים ק, ב.

לה נוסח תפלת מנחה לשבת קדש.

לו ראה חובות הלבבות הקדמה לשער הבחינה. ועוד.

לז ע"ח שכ"ה דרוש ב ובכ"ד.

לח ראה לדוגמה מבחר שיעורי התבוננות ח"א עמ' 48;

שיעור כ"ו כסלו ע"ז. ועוד.

לט מאמרי אדה"ז הקצרים עמ' שדמ; פלח הרמון בראשית ד,

ב. ראה זהר ח"ג קכ, א.

מ סידור עם דא"ח נ, ד ועוד. ראה גם לקו"ש ח"ב עמ' 81

(בשוה"ג). מפענח צפונות עמ' קעזח.

מא סנהדרין נט, ב.

כז וראה בשיעור כ"ו אייר השתא סביבות הערה טו (נדפס
 בגליון נשאי שבועות עמ' 13) וש"נ.

כח שער הגלגולים הקדמה לו.

כט סנהדרין צד, א.

ל ראה של"ה תושב"כ ואתחנן לב.

לא שמואל"א טז, יב.

לב בראשית כה, כה (אין עוד "אדמוני" בתנ"ך).

לג המלים האחרונות ששמעו מהרבי לפני האירוע בז"ך

אד"ר תשנ"ב.

ב. השדים אחרי מתן תורה

שד בלי י

שוב, אחרי שה' ברא את השדים – אחרי ששפך את כל היין עם הרוחות של השדים, הרוחניות שלהם – הוא 'תפס' שהולכים לצאת פה שמרים, ומיד הפך את הכיוון, "ויכלו". עכשיו נגיע למלה שד. מה חסר במלה שד? כתוב^מ ש-שד הוא כמו שם ש-די, רק שחסרה לו י. הייתי חושב ש-י היא חכמה עמוקה, אבל בספר יצירה ה-י שייכת לחוש המעשה^מ. כתוב שגם ה-י הזו היא באמת חכמה, אבל "חכמה בסוף". יש "חכמה בראש", ה-י של שם הוי' ב"ה, ויש "חכמה בסוף", ה-י של שם אדני. יוד לשון יד, כמו שדורשים "פותח את ידך"^ט, "את יודיך"^י – הייוד היא היד שמחלקת צדקה, "ומשביע לכל חי רצון". הייוד היא "והיה מעשה הצדקה שלום"^{נא}. כשה' ברא את השדים בלי גוף הוא ברא אותם בלי ה-י שבסוף, בלי השלמות של כח המעשה.

שדים בלי אחיזה במציאות

מה ההסבר במשפט אחד? אם ה' היה בורא את גופי השדים לפני שבת הם היו מטשטשים את המציאות. חוץ מהמציאות החיצונית, היתה פה תערובת טוב ורע, כמו בעץ הדעת טוב ורע – והתערובת מטשטשת את נפש האדם, כמו שתיכף נסביר. מה מטשטש את הנפש של האדם? כח המדמה שלו, דמיונות שוא, חרדות, פחדים. מה הם שדים? שדים הם דמיונות (שד ר"ת דמיון-שוא).

(שעם תיקונם יביאו שימוש חשוב לאדם, כמו שעוד נאריך). במציאות ההיולית של בין השמשות נבראים שדים, שבאופן מתוקן – כאשר "בין השמשות" מחבר את "שמש ומגן הוי' אלהים"^{מב} ו"שמש צדקה ומרפא בכנפיה"^{מג} – יכולים להיות שמשים גדולים לאדם אך אם לא כן הם נהיים מזיקים כנחש.

התיקון למצב היולי הוא בסוד "זמרות היו לי חקיק בבית מגורי – סוד זמרת הלויים

מגורי [הפחד-המגור של קו שמאל]^{מה} – סוד זמרת הלויים, שעושים את התיקון בסופו של דבר (כדלקמן). אכן, ללא התיקון של הלויים יש סכנה בזמן של בין השמשות. בספרים הקדושים כתוב^{מו} שבבין השמשות יש ללמוד תורה, כדי לחבר את היום ואת הלילה בלימוד – זו סגולה לכל מיני דברים, וגם חשוב כדי למנוע את הסכנה הטמונה בבין השמשות. הדבקות בתורה היא-היא כח הלויים הנושאים את הארון (כנ"ל וכדלקמן עוד). אפשר לפרש שעצם כחו של הלוי הוא ליווי הלילה את היום (שהם כנגד ישראל והכהן, ההכנעה וההמתקה, ביניהם עומד ה-לוי העולה הבלדה) – כאשר דווקא מכח הלוי יתגלה לעתיד האור העצמי הבוקע מתוך החשך (שדווקא בו נוצרים הכלים-הגופים, כמו שאברי האדם גדלים בלילה דווקא).

מב תהלים פה, יב. וראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ד. מג מלאכי ג, כ (בסוף הנבואה בתנ"ך). חיבור 'שמש ומגן הוי' אלהים' ועוד 'שמש צדקה ומרפא בכנפיה' עולה הוא פעמים יעקב (ז"פ הוא פעמים הוי'). מד ראה לדוגמה שיעור א' אייר תשע"ב. מה תהלים קיט, נד. מו של"ה מסכת פסחים ביאור ההגדה אות ד (בשם הזהר). הובא להלכה בנו"כ לשו"ע או"ח א (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ח).

מז ראה זהר ח"ג רעז, א.

מח ספר יצירה פ"ה מ"ח.

מט תהלים קמה, טז. ידוע שסופי התיבות של "פותח את ידך" הם חתך, שם הפרנסה (פע"ח שער הזמירות פ"ה), אך כאשר חסרה ה"י ("ידך") – שד במקום ש"י – הס"ת הם חת לשון פחד (שמטיל השד).

נ הקדמת תקו"ז ז, ב; תקון סט (קו, א).

נא ישעיה לב, יז.

במציאות? בתחלת הבריאה היה לא טוב, לכן ה' לא ברא את הגופים של השדים – אף על פי שלשם כך הוא השאיר את העולם פגום. הוא ברא דבר פגום, כי אם היה משלים אותו – הכל היה ערבוביאי, טשטוש אחד גדול.

תיקון השדים אחרי מתן תורה

ובכל זאת, ה' לא שפך את השמרים – הוא שמר את השמרים. עצם המלה שמרים היא לשון שמירה, כנ"ל – סימן שצריך לשמור את השמרים האלה, כי יש בהם משהו טוב. אולי אפשר לעשות דברים הכי טובים דווקא עם השמרים, לא עם היין – לעשות משהו חדש,

שלא הייתי חולם עליו.

אפשר להגיד את זה בעוד צורה: הגופים של השדים מושכים את כללות הבריאה למטה-מטה, הרבה יותר מעולם שבו לשדים אין גופים והקליפות הן רוחניות בלבד¹⁰. הגוף של השד הוא בבחינת "תחתון שאין תחתון למטה הימנו", תחתון כזה שדווקא בו ה' רוצה "דירה בתחתונים" – המקום עליו נאמר שמישיח יבוא "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"¹¹, עד ל"חוצה שאין חוצה הימנו"¹².

לכן בסוף ה' כן רוצה לתת לשדים גופים, לתקן אותם. מתי? כאשר יהיו לויים אחרי מתן תורה. לפני מתן תורה הירידה לגופי השדים היתה כמו שקיעה בשער הנון של הטומאה, שלא ניתן לצאת ממנו (ולכן ה' זרז את יציאת מצרים, לפני שנסקע בשער הנון של הטומאה)¹³.

נה ראה גם תניא פכ"ד.

נו משלי ה, טז.

נז מטבע לשון הרבי בריבוי מקומות (ע"פ תניא פל"ז).

נח חסד לאברהם מעין ב נהר נ.

מי כאן יודעת קצת אנגלית? מהו שד (shade) באנגלית? הפירוש הפשוט של שד הוא צל. לשבת בשד פירושו לשבת בצל. לפי זה, שדים הם צללים (לא מציאות אמיתית, אלא דמיונות). אבל אם פותחים מילון טוב של אנגלית לכל מלה יש הרבה פירושים, ואחד מפירושי shade, חוץ מצל, הוא, phantom, ghost, spirit – כמו שד בעברית. זו דוגמה יפהפיה למלה באנגלית שלקוחה מעברית. בהשגחה פרטית אנו בדור של משיח, בו השפה האוניברסלית בכל העולם היא אנגלית. גם הפירוש הפשוט,

צל, הוא אותו דבר – סימן שנפשית השדים הם צללים. מה היא a shady relationship? מערכת יחסים מפוקפקת, שאדם עושה איזו עסקה מפוקפקת, "לשכך בערפל"¹⁴, היא נקראת 'שיידי' (shade deal).

לצללים האלה, לדמיונות האלה, לפחות בתחלת הבריאה, אין גוף. מהו גוף? יש עוד מלה בשביל גוף, עוד ביטוי – אחיזה במציאות. אחיזה, תפיסת מציאות. איפה אוחזים? ביד. היוד היא גם יד שנותנת לדבר אחיזה. הביטוי החשוב **אחיזה במציאות** שוה בגימטריא **חיצוניות**. דווקא אחיזה במציאות היא חיצוניות, לעומת פנימיות, והיא ה"י.

טוב או לא טוב לתת לשדים אחיזה

נב וראה עוד ריבוי דוגמאות בספר **the word** של הרב יצחק מזוסון.

נג שער המצות פרשת ואתחנן, ובכ"מ (בנוגע לשון תרגום).

נד מלכים"א ח, יב. ראה י"ב אלול תשפ"א (נדפס בגליון כי תבוא ש"ז).

תורה: כתוב בחסידות^{כב} שיש שלש רמות בלימוד, כנגד חב"ד, חג"ת ונה"י – סברא, הלכה והלכה למעשה^{כג}. תכלית הלימוד היא "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא"^{כד}, להגיע להלכה למעשה – שלכל הלימוד תהיה אחיזה במציאות, שיהיה לו כלי (הלכה בגימטריא כלי), שיהיה אפשר ללכת אתו במציאות (בסוד "הליכות עולם לוי"^{כה}, אל תקרי 'הליכות' אלא 'הלכות'^{כו}).

הנושא הזה חשוב במיוחד לבנות, שבלמוד התורה שלהן צריך להיות דגש גדול על הלכה למעשה – חלק התורה שבו הן מחויבות כמו בני^{כז}. בני^{כז} שייכים יותר לאור, ללימוד הסברות, אבל הבנות שייכות לכלים – אצלן יש דגש על ההלכה למעשה, עד כדי כך שהאשה תוכל ללמוד את בעלה מה ההלכה. כתוב שהבעל צריך להיות הפוסק בבית – אבל הוא אומר מה ההלכה, האשה יודעת מה ההלכה למעשה. אפשר להגיד שזה אחד מעיקרי החסידות, כמו שמסופר בספר הזכרונות^{כח}. הלכה למעשה בגימטריא שרה (ששורה גם דין אמת^{כט}), לכן ה' אמר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה"^ל – היא יודעת מה הלכה למעשה, יש לה סיעתא דשמיא (ה"שמעתתא" היא שרש הנוקבא, לכן "שמע בקלה"), יש לה אחיזה במציאות (בגימטריא "שמע בקלה").

כב לקו"ב לשעה"י פ"ב. ראה מעין גנים לך לך עמ' לב. כג שלש המדרגות הן ממש כנגד שלש המדרגות הנ"ל בהערה סא – ישראל (מוחין, סברא), יעקב (כח ההלכה) הליכה בעקב) ודוד ש"הלכה כמותו בכל מקום" (כמבואר בפנים).

כד יומא כו, א.

כה חבקוק ג, ו.

כו מגילה כח, ב.

כז ראה הגהת רמ"א בשו"ע יו"ד רמ"ו.

כח ספר הזכרונות ח"ב פצ"ג – "למדנות האם והבת".

כט טט מגלה עמוקות אופן צד ועוד.

ע בראשית כא, ב.

אכן, כתוב^ט שאחרי מתן תורה, ביום החמישי של הספירה, אפשר לצאת גם משער הנון של הטומאה. הווארט של המאמר שהשדים בלי גופים רק כמצב זמני. לפני מתן תורה, במעשה בראשית, אי אפשר היה לטפל בשדים אם היו להם גופים, אחיזה חזקה במציאות. אבל אחרי מתן תורה, כשיש מצוות מעשיות, הלויים הם המסוגלים לתקן דווקא את השדים עם הגוף. אם לדבר אין גוף גם אי אפשר לטפל בו, ותכלית הכוונה היא "כיתרון האור מן החשך"^י –

להפוך אותם, להחזיר אותם בתשובה.

להוסיף לשד את הי

להחזיר את השד בתשובה היינו לתת ל-שד את הי, שיהפוך לשם ש-די. הרעיון של שם ש-די מאד דומה לכך שה' הפסיק באיזה שלב את מעשה בראשית, כדרשת חז"ל – "שאמר לעולמו די"^{יא}, 'עד כאן!'. זהו אותו רעיון, אבל בקדושה – אחרי שיש לדבר גוף. ל-שד, בלי הי, אין גוף – זו מציאות פגומה. ש-די הוא לומר די כשהדבר מושלם, כשיש אחיזה, והמציאות שלו כבר הפכה להיות קדושה.

ניתן דוגמה חשובה לכך בקדושה, בלימוד

נט אוה"ח על שמות ג, ח.

ס קהלת ב, יג.

סא חגיגה יב, א; זהר ח"ג רנא, ב. ורמז: "שאמר [541] לעולמו [182] די [14]" עולה ישראל יעקב דוד (בהתאמה) – כמו שהאות יוד בסוף שם ש-די רומזת לכח המעשה, כח המלכות, הי"ד האוחזת במציאות, כך גם כאן הי"ד רומזת לדוד המלך, סוד המלכות, המוריד למציאות המעשית-הלאומית את התכונה הפנימית הרוחנית של עם ישראל, השייכת לישראל (במוחין) ויעקב (במדות הלב), וד"ל.

כתוב שהבעל

צריך להיות

הפוסק בבית –

אבל הוא אומר

מה ההלכה,

האשה יודעת מה

ההלכה למעשה

גם צריך לשמוח, בכל מצב, אבל בתנ"ך המלה הוה היא גם לשון שבר^{טז}. מהו השבר של ההוה בקדושה? הגם שעיקר העבודה הוא להיות שמח בכל מצב, לקבל הכל בשמחה^{טז}, יש משהו ברגע ההוה שהוא לשון שבר. השבר הזה הוא לב נשבר בעבודת ה'. למי שחי בהוה באמת יש לב נשבר – הוא שבור שעדיין אינו רואה משיח במו עיניו. יתכן שהוא כן רואה משיח, אבל מישוהו אחר – מדינה בסוף העולם – לא רואה משיח, וזה שובר אותו (כמו שהרבי מסביר בעומק במאמר האחרון שחלק לנו, "ואתה תצוה"^{טז}).

הלב הנשבר הוא הכלי, סוד תיקון הכלי – "אין כלי שלם כלב שבור"^{טז}. בקליפה לב נשבר, מצב של אדם שבור, יכול להתפוצץ ח"ו. בקדושה לב נשבר הוא הכלי לגילוי רזין דאורייתא – "אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבן"^{טז}. ה"לב נשבר" הוא השפלות שמביאה לשמחה^{טז}, ושתיהן תקועות בלב יחד ברגע ההוה. יחסית, הכהן הוא המח והלוי הוא הלב, ובלב יש שני מצבים הפוכים שאדם חווה בעת ובעונה אחת – בכיה מצד ה"לב נשבר" וחדוה מצד ההרגשה שה' נמצא אתי, "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא" וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא"^{טז}.

טז ראה יחזקאל ז, כו (ובמפרשים שם); משלי יז, ד, תהלים נז, ב וצא, ג (ובמצודת ציון).

עח ראה תניא אגה"ק יא (וכן בלקו"א פכ"ו). ועוד.

עט ד"ה "ואתה תצוה" תשמ"א – קונטרס פורים קטן תשנ"ב. פ קול מבשר ח"א, על תהלים קמז ובכ"מ (בשם הרבי ר' בונים מפשיסחא); ראה קונטרס התפלה פי"ב.

פא חגיגה יג, א.

פב כמבואר באריכות במאמר השפלות והשמחה ובד"ה "ויספו עניים בהוי' שמחה" לכ"ק אדה"א (סה"מ נ"ך, ישעי' בתחילתו). ובכ"מ.

פג ע"פ זהר ח"ג עה, א.

כח הלויים – תיקון קו השמאל

נחזור לענין: הכח לתקן את הגוף של השד הוא כח הלויים אחרי מתן תורה. כשמכניסים את הלויים לעבודת הקדש שלהם מטהרים אותם, כמו שמתואר בתורה^{טז}. טהרת הלויים, שמכשירה אותם לעבודה, לוקחת את כל השתלשלות קו שמאל, עד הסוף, ולהפוך הכל לקדושה. זהו כח שיש רק ללוי, לא לכהן. זו

עוד סבה שלעתיד לבוא הלויים יהיו כהנים^{טז}, סוד "הכהנים הלויים"^{טז} (כמו שמבואר באריכות במאמר^{טז}), כי להם שייכת העבודה לגייר את כל המציאות, לתקן גם את הרע ולהפוך אותו לטוב. לפני מתן תורה אי אפשר לעשות זאת, אפילו יצחק אבינו, השייך לקו השמאל, לא יכול לעשות זאת – כי הוא לפני מתן תורה. לכן לפני מתן תורה אין ברירה – אני חייב להשאיר את העולם חסר, פגום. אבל אחרי מתן תורה יש עצה, זהו כח הלויים עם המצוות שלהם אחרי מתן תורה.

במדבר הלויים נושאים את הארון, "בכתף ישאו"^{טז}, דבר גדול מאד, ובבית המקדש עיקר עבודתם הוא השירה. בשיר יש גם געגועים וגם שמחה, כמו שמסביר באריכות בחב"ד^{טז}, ושניהם עבודת הלוי. הלוי גופא הוא בינוני – עבודת הלויים היא עבודת הבינוניים^{טז}. מהו בינוני בתניא? עבודת ה' בהוה. כתוב^{טז} שצדיק הוא אחד שנמצא בעתיד, אבל בינוני חי ופועל בהוה. בהוה אני

עא במדבר ת, ה ואילך.

עב שער הגלגולים הקדמה לה; שער הפסוקים יחזקאל סימן כ.

עג יחזקאל מד, טו.

עד במדבר ז, ט.

עה ראה בארוכה בהקדמת ספר הניגונים. ועוד.

עו ראה הקדמת שכניה ביניהם הערה א (עמ' י); לב לדעת ביאורי ל' פירקן בעבודת ה'; נפש בריאה ח"ב פ"ד. ובכ"מ.

עכשיו נסביר בשני אופנים מה פירוש ששד נברא בלי גוף. למה הוא נברא בלי גוף? כי אז, לפני מתן תורה, אי אפשר היה לתקן אותו. אם היה לו גוף – אוי ואבוי. אחרי מתן תורה הלויים צריכים להשלים גם את הגופים – כדי להפוך אותם, כי בלי הגוף אי אפשר לטפל בו, אי אפשר להפוך אותו. צריך להבין זאת גם בנפש וגם במציאות הכללית.

לממש את שד התאוה

במציאות הכללית זהו גם יסוד בחינוך. מהו שד? יצר הרע, נאמר תאוה⁹⁸ (הממוצע בין שד ל-תאוה הוא משיח, או נחש... כנ"ל). לכל אחד יש תאוה, תאוה אכילה או תאוה אחרת – זהו שד. מה פירוש לתת לו גוף? לתת לו מה שהוא רוצה, להשלים אותו.

אמרנו קודם ששדים הם דמיונות, כח המדמה, וכתוב בחסידות⁹⁹ שכח המדמה הוא שם נרדף ליצר הרע. כח המדמה יכול להיות עוד מדות רעות, אבל המדה העיקרית, השד העיקרי, היא כל מיני תאוות למיניהן. גם שם שדי, "שאמר לעולמו די", בא מתוך תאוה – איזו? "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים". זו תאוה טובה – סוד שם שדי, שד אבל עם י של "המעשה הוא העיקר"¹⁰⁰, לגמרי מתוקן. אדמו"ר הזקן אמר¹⁰¹ שאהבת ה' יתברך היא תאוה כמו כל התאוות – רק שאי אפשר להגיע אליה אם אתה לא מוותר על שאר התאוות. כל שאר התאוות הן שדים. שם שדי הוא השם של ספירת היסוד, הברית, שם נמצאת "תאות צדיקים" וגם היפוכה חלילה.

שאלה: אם יש לילד איזו תאוה – צריך לתת לו או לא לתת לו? התשובה היא שהרבה פעמים צריך לתת לו. עיקר האתהפכא, עיקר

(אחד מיסודות עבודת הבינוני בספר התניא⁹⁷). האור הוא השמחה, אור השמחה, והבכיה היא הכלי, הלב הנשבר. שניהם בהוה, זו עבודת הלוו ברגע של ההוה.

ללב גם שייכת עבודת התיקון וההיפוך של הרע – "בכל לבבך"⁹⁸, בשני יצריך⁹⁹, לקחת את כל השדים היצרים ולהפוך אותם לקדושה. העבודה של הלויים, עבודת הבינונים, היא התבוננות שעושה מעוררת אהבה בנפש¹⁰⁰. ההתבוננות העיקרית היא בקריאת שמע, שמביאה ל"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". כמו שעוד נרחיב, היצר השד העיקרי הוא התאוה של הנפש הבהמית. אם אפשר להשתמש בתאוה גם בשביל אהבת ה' מגיעים למדרגה של "טוב מאד" זה יצר הרע¹⁰¹ – מ"בכל לבבך" לבכל מאדך.

ג. התמודדות עם שדים בנפש ובעולם

לבטא את השד

נגיע שוב לעיקר: מה פירוש שלשדים אין גופים? אחד הפירושים שיש דברים בנפש שאי אפשר לבטא בדיבור. הגוף הוא לבוש, לבוש הוא ביטוי. מה קורה כשמבטאים משהו? מצד אחד, הגוף מגביל ומגדיר – אפשר מיד לזהות את השד ולהשמר ממנו. כשאינן גוף, כשהשד נשאר רוחני, הרוחניות שלו מתפשטת ללא הגבלה. זו עוד משמעות של "שאמר לעולמו די", ההשלמה של השד – שכל דבר בעולם יהיה מוגדר היטב וממילא ידוע, מובן ובעל השפעה מוגבלת. אבל יש גם חסרון – כשמהו מגיע לידי ביטוי, כשיש לו גוף, הוא מתחזק ומתקיים. יותר קל לזהוה ממנו – אבל יותר קשה להפטר ממנו, והמציאות הקיימת שלו מטשטשת את המציאות.

97 פח וראה תניא פ"ח שתאוות היתר נקראות שדין יהודאין ותאוות איסור נקראות שדין נוכראין.

98 פט ראה בארוכה לקו"מ כה. ובכ"מ.

99 ע"פ אבות פ"א מ"ז.

100 צא וראה לקו"ת חקת נד, ד.

97 פד ראה תניא פל"ד (סיכום המהלך מפכ"ו); אגרת התשובה פ"א.

98 פה דברים ו, ה.

99 פו ברכות פ"ט מ"ה.

100 פז בראשית רבה ט, ה ואילך.

מה שאמרנו עכשיו הוא כלל גדול – משהו מסוכן, מותר לעשות אותו רק אם יש כח.

הסח הדעת – הדחקה חיובית

נאמר כעת משהו אחר, הפוך: מישהו בא לפסיכולוג, יש לו חרדות, כל מיני דברים. מה הפסיכולוג אומר לו? נעשה פסיכואנליזה – תשכב על הספה ותתחיל לדבר, תוציא את כל התת-מודע שלך. השדים הם צללים, נמצאים בלא-מודע. מה היא ההוצאה שלהם בדבור, הפסיכואנליזה של פרויד? לתת להם גופים. הפסיכולוג אומר: 'אם אתה יכול לבטא את השדים שלך – אני יכול לטפל בך. אם לא – אז לא. זה הטיפול'. אבל, רבותי, לדאבוננו לא כל אחד יכול לעשות זאת.

לכן, מה הכלל הגדול? אנחנו עוד מעט ב-ג' תמוז. רוצים עכשיו לדבר על הרבי. ככלל, הדרך של הרבי היתה אחרת. אין כלל שאין בו יוצא מן הכלל, אבל ככלל גדול – הרבי לא היה בעד לעשות על כל אחד פסיכואנליזה ולהוציא ממנו את כל התת-מודע שלו בשביל לטפל בו. זו עבודת הצדיק, שיכול להפוך את הרע לטוב. מה הכלל השווה לכל נפש? אפשר לפתוח אגרות קודש שלו, לחפש במפתחות, ולראות שהכלל הכי גדול אצל הרבי הוא הסח-הדעת – גם מדמיונות, גם משדים, גם מעבירות שעשית.

הרבה שדים באים מעבירות שאדם עשה או מטראומות שהוא עבר. טראומה שאדם עבר, ומשאירה צלקת בנפש, היא שד. מה צריך לעשות עם השדים האלה? לתת להם גוף? לתת להם ביטוי? שוב, אם אפשר לטפל על ידי שאני נותן לו ביטוי – מה טוב. אבל טיפול כזה אינו הכלל, הוא היוצא מן הכלל. הכלל הוא שה' ברא מדה אחת טובה שנקראת שכחה^{צב} – לשכוח מהענין, להסיח דעת. זו העבודה המרכזית אצל הרבי. כמו שעשו אוספים מתוך האגרות-קודש של הרבי,

העבודה של תיקון מדות לפי הבעל שם טוב, הוא להפוך אהבה למשהו לא טוב לאהבת ה'^{צב}. אם אני רוצה לטפל בתאוה, להפוך אותה למשהו טוב, לפעמים אני חייב לתת לילד להוציא לפועל את התאוה, במינון הנכון.

דוגמה לכך היא הסיפור בגמרא^{צג} על ילתא – אשה חשובה, בת ראש הגולה, אשתו של רב נחמן – שהיה לה 'שד', היא רצתה לטעום בשר בחלב. היא שמעה מחכמים ש"כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה", עם הרבה דוגמאות, ורצתה דוגמה של בשר בחלב. רב נחמן דאג לתת לה לטעום בהיתר טעם של בשר בחלב – הוא נתן גוף לשד שלה, ביטוי מעשי, בדרך שלא היתה עבירה אלא דווקא גשר-מעבר לקירוב לאידשקייט, לאמונה בדברי חז"ל וכו'. זהו סיפור חשוב שדברנו עליו בעבר^{צד}. **ילתא** אותיות **אילת** – סוד "אילת אהבים ויעלת חן"^{צה} – והיא עולה בגימטריא **אמת**, סוד "**אמת** [ילתא] מארץ תצמח"^{צז}, יש בהתמודדות שלה עם השדים תיקון של המציאות התחתונה. אגב, בהמשך למשל חבית היין, לילתא היה 'חוש' בחביות יין – פעם לא שלחו לה כוס של ברכה והיא שברה בכעסה ארבע מאות חביות יין... בכל אופן, זו דוגמה לכך שנותנים גוף לשד באופן ובמינון המתאימים.

איך קוראים למצב בו השד רק נמצא בפנימיות, לא יוצא לפועל? הילד נכנס למצב של תסכול ונשאר מתוסכל. בסוף נשאר תסכול – ותסכול הוא לא טוב. אם אני רוצה להחזיר אותו בתשובה צריך לתת לו להוציא השד. ממש כמו בעל תשובה בדור שלנו – קודם, במדה מסוימת, הוא צריך לעשות הכל, להגשים את כל השדים שלו, לתת להם גופים. רק אז יש כח להחזיר אותו. הוא בעצמו פתאום יתעורר, יבין שהם לא נותנים לו שום דבר.

צב ראה כש"ט (קה"ח) אותיות קעא, רז, ועוד רבות.
צג חולין קט, ב.

צד שיעור ח' ניסן תשנ"ז; סעודת משיח תשע"ו. ועוד.

צה משלי ה, יט.

צז תהלים פה, יב.

צז ראה משלי יעקב על דברים לב, יח; מי השילוח ח"ב לפרשת האזינו על פסוק זה (בשם המדרש); לקח טוב על קהלת א, יג; שיחות הר"ן כו (ועוד). וראה פסחים נד, ב.

לזולת, להיות גורם חיובי שמשפיע עליו, להיות המלוה שלו – נקרא לוי. לוי צריך להיות עם החכמה לדעת לתת לשדים של החבר את הכלים המתאימים, את הגוף המתאים, כדי לקרב – דווקא ככה – לאידישקייט. הוא צריך לדעת איך לחשוף נכון את השדים שלו ולהפוך אותם, להחזיר אותם בתשובה.

האם להקים ממשלת שמאל?

אמרנו שניתן דוגמה בנפש ודוגמה יותר בחיצוניות. מה הדוגמה בחיצוניות? גם משהו כללי: האם טוב שתקום ממשלת שמאל או לא? פשיטא שאם אני רוצה להחזיר אותם בתשובה – טוב שתקום. הדרך שלהם היא לא השיטה שלי, היא היפך השיטה שלי – אבל מתוך הנסיון, אם רוצים להיזיז אותם במשהו הם צריכים קודם להגיע לשלטון, לממש את השיטה שלהם. כמו שאמרנו קודם, יש לך תאוה – שתתגשם. אז יש סיכוי להפוך את ממשלת השמאל.

כדי להצליח בכך, צריכים קודם כל להיות אנשים חזקים מאד בתורה – הרי צריך "לשאת את הארון". השאלה כמה צדיקים כאלה ישנם, שנושאים את הארון – אלה הצדיקים שמסוגלים להחזיר בתשובה, ודווקא אחרי שהשד בא לידי מימוש אצל הזולת, אצל הכלל. אם אין כאלה – לא כל כך כדאי להצביע שמאל, או לתת להם להצביע לעצמם. אבל אם אתה מאמין שדווקא כאשר הם ישבו על הכסא תוכל להשפיע עליהם – כדאי. כך נותנים להם גוף, נותנים להם כלים. שוב, מהו גוף? כלים. מה הם רוצים? להיות בממשלה. אם אני הממשלה – יש לי כלים לבצע מה שאני רוצה, יש לי גוף. זו דוגמה בחיי הכלל בה דווקא נותנים גוף לשד – בשביל להפוך אותו. אפשר לעשות זאת אם אתה מספיק חזק קשור לתורה. אצל עצמך, בתוך הנפש, זה כמו להוציא את הלא-מודע שלך, השדים שלך, היצר הרע שלך. כמו שאמרנו, הכלל

בכל מיני נושאים, כדאי מאד לעשות גם אוסף של כל המכתבים שהרבי אומר שהעצה הטובה שלך היא לשכוח מהסיפור – להסיח דעת ממנו. אתה רוצה להתרפא מהפצע הנפשי, מהצללקת הנפשית? תשכח מהענין, תשכח מהעבר ותתקדם הלאה. אנחנו עדיין בחדש סיון, שהוא חדש ההילוך, לו שייך בספר יצירה חוש ההילוך^{צח} – הילוך הוא להתקדם הלאה.

עבודת הצדיק ועבודת הבינוני – פסיכואנליזה והסח הדעת

אם כן, יש שתי עבודות, שהן יחסית עבודת הצדיק ועבודת הבינוני:

עבודת הצדיק היא כן פסיכואנליזה, קודם כל על עצמו. לכן כל המטפלים צריכים לעבור זאת על עצמם – אחרת לא יכולים לעשות על מישהו אחר.

עבודת הבינוני, "הלואי בינוני"^{צט} של כולם, היא ככלל להסיח את הדעת ולהמשיך – להמשיך הלאה. בתוך ההוה גופא, כמו שהוה הוא לשון שבה, לחשוב פחות על השבר ויותר רק על השמחה. זהו היחס לגבי הנפש פנימה, מה הוא ה'שייד' – התת-מודע הוא הכי 'שייד' שרק יכול להיות. [זו לא הדחקה?] ודאי שזו הדחקה – זהו דבר טוב, הכי טוב, בשביל הבינוני זה מצוי^ק. כשאדם מדחיק לפעמים הדבר פשוט מתבטל מעצמו, אך אם הוא מגלה אותו הוא נשאר – הבינוני לא יודע איך לטפל בו, לא יעזור לגלות אותו, הוא לא יודע איך להפוך.

ללויים במקדש, בשירה שלהם, היה כח להפוך את השדים. אם כבר רוצים להפוך – תתחילי לשיר. לא מהמח – תתחילי לשיר מהלב. אז יש סיכוי. זו עבודת הלויים. לוי הוא גם לשון מלווה, "וילוו עליך"^{קפ}. מי שרוצה לעזור

צח פ"ה מ"ג ומ"ז.

צט בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג.

ק וראה בשיעורי ט"רכ"ה תמוז תשע"ט (נדפסו בגליונות מסעי' דברים ש"ז). ובכ"מ.

קא במדבר יח, ב.

יתרפא מחוליו". הבעל שם טוב קבל צוואה מאביו לפני שהתייתם לא לפחד משום דבר חוץ מהשי"ת^{קב}. מי שלא מפחד – יכול להתעמת גם השדים ללא חשש.

בין החכמה והנצח נמצאת הספירה העיקרית שמאפיינת את קו הימין – מדת החסד והאהבה. לבעל אהבה וחסד אמתיים יש כח נפשי להתמודד עם טראומות ולתקן אותן, בזכות הכלל שהוא קשור אליו באמת ומשום שאינו שקוע בעצמו בלבד.

לעומת כל הכוחות האלה של "ימין מקרבת", לאורך כל קו הימין, קו שמאל הוא קו של צמצום, פחד ושקיעה עצמית – ולמי שנמצא במצב נפשי כזה מוטב להדחיק את התופעה השלילית עד שהיא תתבטל מעצמה בתהום הנשיה-השכחה של הסח הדעת וההדחקה.

ככלל, דווקא הצדיק שייך לקו הימין (צדיק בגימטריא **צד ימין**) ויש לו את הכח לטפל בבעיות ולתקן אותן בשרש, אבל בכל אחד ואחת יש בחינה של צדיק שכאשר היא מתגלה הוא יכול לעסוק בעבודה הזו. עיקר נקודת הצדיק אצל כל אחד מתגלה בעבודה של "חשוב טוב יהיה טוב"^{קד} – אז האדם שולט בטבע על השד ויכול לתקן אותו, כולל על ידי עשית גוף מתאים בקדושה עבורו. אם האדם חלש בחשיבה החיובית שלו, נדמה לו שהשד שולט עליו – ואז מוטב שידחיק אותו ככל יכולתו.

סתם כך היחס ל-**שד** הוא "שמאל דוחה", אבל כאשר מצרפים את ה"ימין מקרבת" אפשר להתגבר על כל השדים...^{קז} כמובן, מאמר חז"ל "שמאל דוחה וימין מקרבת" מלמד בכלל על סדר העבודה – קודם אתכפיא ואחר כך אתהפכא. המהלך הזה ביחס לכל '**שד**' בנפש, שנקרא

הגדול אצל הרבי הוא הסח הדעת מהשדים, וגם בהקשר הציבורי – צריך לעשות כל השתדלות שלא תקום ממשלת שמאל, ולחזק תמיד את הממשלה שתהיה עם כמה שיותר כוחות ימין ותחזיק בדרך התורה והמצוה.

"שמאל דוחה וימין מקרבת"

הצגנו כאן שני צדדים: לפעמים צריך לתת לשדים גוף, לתת ביטוי לבעיה וככה להתמודד אתה, ולפעמים, רוב הפעמים, עדיף להסיח את הדעת ולקוות שהשד יעלם. מתי צריך לבחור בכל אפשרות? מכל מה שאמרנו ברור שהשאלה העיקרית היא האם האדם בעצמו, או בעזרת המלוה המתאים, מסוגל לעשות את עבודת הצדיקים, "אתהפכא", או שהוא שייך לעבודת הבינונים ועדיפה עבורו ההדחקה המודעת. איך קוראים לשתי האפשרויות בחז"ל? "שמאל דוחה וימין מקרבת"^{קח}. השמאל דוחה-מדחיק את השד והימין מקרבת אותו, נותנת לו מקום וחושפת אותו, על מנת לעשות טיפול-שרש לבעיה ולהגיע לפתרון יסודי.

קו ימין מתחיל מספירת החכמה, מהברק המבריק על השכל – הרעיון הטוב איך לתקן. הבעל שם טוב אומר^{קט} שאם מיד כשאדם נתקל במדה נפולה, במשהו שדורש העלאה, מבריק בדעתו רעיון איך לתקן זהו סימן מן השמים שהוא יכול לתקן – ואז עליו לחשוף את השד ולטפל בו.

סיומו של קו ימין הוא בספירת הנצח שפנימיותה מדת הבטחון. הרבי הריי"צ כותב^{קי} שכדי להתרפא מחולי הנפש (כמו מחולי הגוף), העיקר הוא "שיעורר החולה בעצמו שני ענינים: (א) לידע שהוא חולה ויכסוף וישתוקק להתרפאות מחוליו. (ב) הידיעה שיכול להתרפאות, והתקוה ובטחון גמור כי בעזה"י

קה שבחי הבעש"ט פ"א. וראה אור ישראל ח"א ש"ב בשני הסיפורים הראשונים.

קו אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצז. קז ראה גם אור ישראל ח"א ש"ד בסיפור "תורת חיים" הערה א (עמ' ר"ז). ועוד.

קב סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב. קג כש"ט (קה"ת) לט. נלמד בשיעור י"ט סיון תשע"ט. קד הובא בלוח "היום יום" ט"ז סיון.

באופן כללי "דאגה בלב איש"^{קח}, מוסבר אצלנו^{קט} באריכות לפי הסדר של "דאגה בלב איש יסיחנה מדעתו" ורק אחר כך "יסיחנה לאחרים"^{קי}.

הלויים – ההתכללות השמאל בימין

על כל מה שאמרנו עכשיו, ובעצם גם על היחס שהוסבר בין עבודת הצדיקים לעבודת הבינונים, אפשר להקשות: לאורך כל השיעור ההסבר הוא שהכח לתקן את קו שמאל, להשלים את השדים ואחר כך להעלות אותם לקדושה, שייך ללויים. והרי, כפי שהוזכר כמה פעמים, בתוך עם ישראל הלויים שייכים דווקא לקו שמאל והיחס בין עבודת הכהנים לעבודת הלויים הוא היחס בין עבודת הצדיקים לעבודת הבינונים!

אכן, האריז"ל מסביר^{קיא} שהלוי אינו סתם גבורה, גבורה בפני עצמה, אלא דווקא גבורה שבחסד, כרמוז בכך ש-לוי הוא חלק המילוי של שם **עב** (בגימטריא **חסד**). הלוי הוא התכללות הגבורה שבחסד – הוא נלווה אל הכהן, איש החסד, ומשרת אותו. אדרבא, שמו של לוי הוא על שם "הפעם ילוה אישי אלי"^{קיב}, ביטוי של אהבה ויחוד. הגבורה הזו, התכללות השמאל בימין (בקדושה), אינה אלא התגברות החסדים, שיש לה כח להתגבר גם על השדים (שהם שמאל בלבד). התיקון הזה הושלם במתן תורה, סוד ההתכללות דקדושה, כשמיד אחריו הפגינו הלויים את אהבתם הרבה לה', בהתגברות החסד, כשלא חטאו בעגל באהבתם הרבה לה'^{קיד}. הדבר בולט גם בכך ששבט לוי נבחה, בעקבות חטא העגל, במקום בכורות ישראל – "ברא בוכרא" הוא כינוי ספירת הדעת^{קיד} או החסד^{קטז}, היחוד

קח משלי יב, כה.

קט ראה באורך בספר **להפוך את החושך לאור**.

קי ראה יומא מב, ב.

קיא לקו"ת (האריז"ל) לפרשת שופטים.

קיב בראשית כט, לד.

קיד וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס, ד (נתבאר בארוכה בשיעור ה' אב תשע"ט ח"ב – נדפס בגליון עקב ש"ז).

קיד זחר ח"ג רצא, א; שער הפסוקים בראשית סימן ד.

קטז ראה שער הפסוקים בראשית סימן ד.

והאהבה על שם נקרא לוי (כנ"ל).

כמו שהרבי מדגיש במאמר, דווקא כאשר הלוי – השייך לגבורה ולעבודת הבינונים – בטל לכהן ונכלל בו יש לו כח גם להכיר בכל השדים (מתוך הזדהות פנימית, שלא קיימת אצל הצדיק) וגם לתקן אותם בחכמה, באהבת ישראל ובבטחון בה'. הלוי מסוגל לעשות את העבודה הזו בנוגע לעצמו, ומתוך כך גם לדעת כיצד ללוות אחרים בהתמודדות עם השדים שלהם.

סיכום וסיום

עד כאן ביחס לשדים, לפאנטום וכו', כמו שכתוב במילון על 'שייד'. יש עוד כמה פרקים, אבל כבר מאוחר – נשאר זאת ככה. כמו שאמרנו קודם, מאד מאד חשוב לדעת, שהכלל הגדול של הרבי, ברוב המקרים, הוא השימוש בכח של הסח הדעת, בפעולה החיובית של לשכוח את כל הטראומות וכל הצלקות ולהתקדם – להתקדם הלאה בחיים, ובתוך רגע ההווה להדגיש את הפן של השמחה, את ה"עבדו את הוי' בשמחה".

זהו גילוי הנסתר של ה"הוא", "ועבד הלוי הוא" – הנושא של המאמר. טוב יכול להיות "טובה גניז בגויה"^{קטז} – כל זמן שהטוב גנוז בתוך עצמו הוא נסתה, "הוא", אבל ברור שהתכלית היא לגלות את הטוב, להיות טוב. טוב כפול – "טוב לשמים וטוב לבריות"^{קיד}.

נאחל שהקב"ה שגם יקיים זאת, שיהיה טוב לנו – טוב ליהודים. יש אחד שלוקח מנהיג מהשמאל ואומר שהוא "טוב ליהודים", אבל הוא יהיה טוב ליהודים רק אם נהפוך אותו לטוב. העיקר שנהיה שמחים בשליחות שלנו ונזכה לביאת משיח תיכף ומיד ממש.

קטז שילוב זחר ח"א ג, א וח"ב רל, א.

קיד קידושין מ, א.

הַלּוּמָד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדָרָךְ

- ◆ במעשה בראשית נבראו השדים ללא גוף – ורק אחרי מתן תורה ועבודת הלויים במשכן נשלם גופם.
- ◆ בעולם הזה היחס בין הקדושה לקליפה הוא "אם מלאה זו חרבה זו" אך בעולם הבא תבנה ירושלים גם ממילואה של צור.
- ◆ "ויכלו השמים והארץ... ויכל אלהים" היינו 'סגירת הברז' של האור הישר בבריאת העולם.
- ◆ השמרים הנמוכים באים משרש היין המשומר העליון.
- ◆ הפסקת השפע המשתלשל מטה-מטה פוגמת במקורו למעלה. לכן, כדי לא לפגום בשרש העליון צריך לתקן את הקצה התחתון.
- ◆ המצב ההיולי של "בין השמשות" הוא מקור יניקת החיצונים.
- ◆ הלויים מתקנים את המצב ההיולי בכך "זמרות היו לי חקיק" – בנגינה ובלימוד תורה בין השמשות.
- ◆ **שד** הוא כמו שם **שדי** ללא ה"י שבסוף – ללא השלמת כח המעשה.
- ◆ כח המדמה מטשטש את נפש האדם.
- ◆ שדים הם דמיונות-צללים ללא אחיזה במציאות.
- ◆ יש לשמור את השמרים – ומכחם לחדש חידושים שאין ביין הצלול.
- ◆ גוף השדים הוא התחתון שאין תחתון למטה הימנו.
- ◆ לפני מתן תורה לא ניתן לעלות משער הנון של הטומאה או לתקן את גופי השדים – אך אחריו אפשר.
- ◆ לאשה יש 'חוש' מיוחד ב"הלכה למעשה" ועל כך צריך להיות הדגש בלימוד תורה לבנות.
- ◆ לעתיד לבוא יתעלו הלויים כי דווקא בכחם לגייר-לתקן את כולם.
- ◆ שירת הלויים, בשמחה ובגעגועים, היא עבודת הבינוני בהוה – הרגשת השבר והשמחה ברזמנית.
- ◆ בקליפה לב נשבר הוא סכנה ובקדושה הוא כלי לגילוי סודות התורה.
- ◆ משד מוגדר בגוף קל יותר להזהר – אך קשה יותר להפטר.
- ◆ הרבה פעמים צריך לתת לילד לממש את תאוותיו, במינון המתאים, כדי לטפל בהן ולחנכו היטב.
- ◆ דוגמה לביטוי 'שד' באופן ובמינון המתאימים – "כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה".
- ◆ שד שלא יוצא לפועל עלול לגרום לתסכול שלילי.
- ◆ היום בעלי תשובה רבים מממשים את כל התאוות – ודווקא מתוך כך מתעוררים בתשובה מעצמם.
- ◆ הכלל הכי גדול אצל הרבי הוא הסח הדעת – מדמיונות, משדים, מעבירות.
- ◆ עבודת הבינוני היא לשכוח את הטרואמה וללכת קדימה – הדחקה חיובית.
- ◆ עבודת הצדיקים היא פסיכואנליזה אמתית – חשיפת הרע והפיכתו לטוב.
- ◆ הכח לאתהפכא הוא שירה מהלב.
- ◆ יש אנשי שמאל שיחזרו בתשובה רק לאחר שיממשו את שיטתם בשלטון.
- ◆ יש לעשות כל מאמץ שלא תקום ממשלת שמאל.
- ◆ "שמאל דוחה [מדחיקה] וימין מקרבת [חושפת ומהפכת]".
- ◆ מצב נפשי של פחד וכיווץ דורש הדחקה.
- ◆ הפיכת הרע לטוב תלויה בחכמה (הברקת רעיון לתיקון) אהבה (התקשרות לכלל) ובטחון בטוב.
- ◆ אתהפכא תלויה בחשיבה חיובית – "חשוב טוב יהיה טוב".
- ◆ הלויים הם התכללות הגבורה בחסד – התגברות החסדים שיש בה כח להפוך את הרע.

לאט ♩ = 54

סוד הפרה

הפרה האדומה מטהרת תמאים ומטמאת טהורים. מפרש הבעל שם טוב: "זהו ענין הגבהות. שהיצר הרע אומר לו, אתה אינך ראוי לעשות מצוה גדולה ועובדא כזו. ועל כן צריך שיגבה לבו בדרכי ה'... שצריך לומר עלי העולם עומד... ואם כן עלידי גבהות זה יטהר ויקרב את עצמו להשם יתברך כשיעשה העובדא של תורה או תפילה או מצוה".

סומאת מת היא מצב של חדלון וחוסר-מעש, כשאדם נרפה ואדיש, אבל יש לו תירוצים שונים: מי אני ומה אני שאפעל... לכן צריך 'גבהות', אמביציה ובטחון עצמי חיובי: בוודאי שאני אעשה, אני יכול לתקן את כל העולם! זו הפרה האדומה, תמצית של חיים תוססים, שמטהרת תמאים.

אבל אותה תחושה עצמה יכולה לטמא טהורים, כדברי הבעל שם טוב: "ואחר כך, בעת העובדא שעושה... צריך להשמר מכל צד גבהות, וישפיל את עצמו לפני השם יתברך ולפני כל. וזהו קטנות שבקדושה, שלא ידומה לו שהוא גדול מחברו כשיראה שהם אינם עושים עובדא זו... ואז הגבהות מטמא טהורים ח"ו". לאחר קיום המעשה הטוב, צריך להסיר את תחושת הגבהות ולהיות רק בשפלות וקטנות. אם לא, נופלים לגאווה וסיפוק-עצמי, מה שיקלקל את כל המצוה - מטמא טהורים.

פרקי אבות

פרקי אבות ד, א

איזהו חכם

הפסח, בו נולד עם ישראל. ראיית הנולד היא ראיית העתיד להתהוות וכן ביציאת מצרים רואים את העתיד להיות במתן תורה (תכלית יציאת מצרים), "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה!".

"איזהו חכם הלומד מכל אדם" שייך לחג השבועות בו קבלנו את התורה. לכל יהודי יש אות בתורה, "יש שישים ריבוא אותיות לתורה" (ראשי תבות ישראל)¹, והחכם האמתי לומד מכל אדם מישראל את האות המיוחדת שלו בתורה.² "איזהו חכם המכיר את מקומו" שייך לחג הסוכות, חג האסיף, בו כל התבואה נאספת מהשדות למקומה בבתיים.³ לאחר הפיזור ואי-הוודאות שאפפו אותנו בחודש אלול ובימים הנוראים בתחילת חודש תשרי, בהם חפשנו את עצמנו אל מול ה', באה השמחה של התרת הספיקות ("אין שמחה כהתרת הספקות")⁴ ב"זמן שמחתנו"⁵ ומביאה אותנו למקומו הטבעי והנכון, "עזו וחדוה במקומו [השמחה של מציאת המקום]"⁶.

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מליכד עיר. איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא. איזהו מקבד? המקבד את הבריות, שנאמר: כי מקבדי אכבד ובזי יקלו.

"איזהו חכם? הלומד מכל אדם". במקומות נוספים מצינו תשובות נוספות לשאלה "איזהו חכם?". במסכת תמיד נאמר "איזהו חכם? הרואה את הנולד"⁷. וכן ידועה התשובה: "איזהו חכם? המכיר את מקומו"⁸.

בספרי הקבלה, ספירת החכמה קשורה לכח הראיה⁹. הדבר המתאים ביותר לראיה הוא שלשת הרגלים עליהם נאמר "יראה כל זכונך"¹⁰, ו"כשם שבא לראות כך בא לראות"¹¹. ברגלים אנחנו מצווים לראות ולהראות, ומתאים להקביל את שלשת החכמים-הרואים לשלשת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות:

"איזהו חכם הרואה את הנולד" שייך לחג

נערך ע"י הת' מנחם זאב וינגורט ע"פ אמונה ומודעות עמ' קנ בהערה.

א תמיד לב, א.

ב ראשית חכמה ענוה ז, על פי אבות פ"ו מ"ו; סנהדרין לז, א.

ג ע"ח ש"ד (אח"פ) פ"א, ובכ"מ. וכן הנביאים נקראו "רואים" – שמואל"א ט, ט: "לנביא היום יקרא לנביים הראה" (ועוד).

ד דברים טז, טז.

ה חגיגה ב, א.

1 שמות ג, יב.

2 מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קפו.

3 וראה גם בארוכה בביאורי הרבי מליובאוויטש למשנתנו.

4 ראה שמות כג, טז; ויקרא כג, לט; דברים טז, יג ובכ"מ.

5 ראה מצודת דוד על משלי טו, ל.

6 נוסח התפלה ע"פ ויקרא כג, ט.

7 דברי הימים"א טז, כז.

המוכיח הטוב

שמוכיח בדברים טובים, דהיינו שאומר לכל איש ישראל גודל מעלתו ומקום מקור מחצב נשמתו... וגודל הנחת רוח אשר להבורא יתברך כביכול ממצות כל איש ישראל וגודל השמחה אשר בכל העולמות בעשות איש ישראל מצות הבורא. ובזה התוכחה מטה את לב בני ישראל לעשות רצון הבורא ברוך הוא (באמרו לחוטא ש"ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא", ואז נזכר החוטא בשרשו הנעלה) – ורק מוכיח כזה ראוי להיות מנהיג ישראל (כמו רבי לוי יצחק עצמו, סגורן של ישראל)!

כאשר המנהיג מוכיח בדרך זו, מעלה את גדולת ישראל (הפלאות מעלתם), אזי כל הנבראים בעולם (כולל הסלע הדומם) עושים את רצון ישראל, שהרי הכל נברא בשבילם. וזו כוונת ה' לדבר אל הסלע, כביכול לומר לו אתה שנבראת בשביל ישראל והם במעלה גדולה צריך אתה לעשות מה שנבראת, דהיינו להוציא מים לישראל. המוכיח בדרך זו מאיר לעיני העם את השכל של מעלת ישראל, "להקדישני לעיני בני ישראל" (עיני העדה, חכמי העדה). אך מי שמוכיח את ישראל בדברי קושי וביוש, 'מכריח' אותם, צריך גם להכריח את הבריאה בקושי לעשות את רצון ישראל.

הוראה זו, לפעול הכל על ידי גילוי מעלת ישראל, היא יסוד שיטת מורנו הבעל שם טוב אשר בא להמתיק את הדינים מעל ישראל וכך לבטל גזרות רעות (והתנגד לשיטת המגידים-

ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים. ויגרם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם. הקמה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש גם. בחטא מי מריבה רבו הדעות. רש"י מפרש שהחטא היה שהכו את הסלע ולא דברו אליו, שאילו היו מדברים היה קידוש השם לעיני ישראל שיאמרו "מה סלע זה... מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו". והרמב"ם¹ פירש שמשה חטא באמרו "שמעו נא המרים", ובזה "נטה לצד הרגזנות", כעס במקום שאינו צריך, ויש בדבר חילול השם כיון שישאל לומדים מכל הנהגותיו של משה.

ומפרש הקדושת לוי: שני הפירושים קשורים זה בזה² – תוכחת משה לישראל בדברים קשים היא שגרמה לו להכות בסלע. משה 'הכה' את העם בדברים קשים, במקום דבורים רכים, ומכך בא להכות את הסלע. התוכחה הרצויה היא

ערון ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ד' אייר תשפ"ב.
א במדבר כ, י"ג.

ב שמונה פרקים פרק ד. ובקדושת לוי הובא משם הרמב"ן כאן (שהביאו אך חולק עליו).

ג ד"ה "ודברתם אל הסלע".

ד וראה על דרך זו בגור אריה כאן!

שישראל עדיין בקטנות ואינם מסוגלים להשיג את השכל הזה ולתקן הכל בדרך החסד דווקא. לכן דבר קשות לישראל ולכן היה צריך להכות את הסלע (ונמצא שכל ההסברים עולים בקנה אחד).

הכח לרשת את ארץ ישראל

ההשגה של מעלת ישראל ובחירת ה' בישראל, שהכל נברא בשבילם, היא הכח לרשת את ישראל. דהיינו שהארץ וכל אשר בה תעשה את רצון ישראל (ארץ לשון רצון, "שרצתה לעשות רצון קונה", וממילא לעשות את רצון ישראל). וזהו שמפרש רש"י בתחילת התורה שמעשה בראשית נכתב משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" – "כח מעשיו" היינו שהבריאה כולה עבור ישראל במדת החסד. כך הקטן (קטנות) גדל (בגדלות מוחין) ונעשה "איש חיל" לרשת את הארץ. דבר זה יהיה לעתיד לבוא (במהרה בימינו) בשלמות: כאשר הארץ תכבש מעצמה ומאליה, בשלום ללא חרב ומלחמה, בחינת המלך שלמה שבמלך המשיח (שמזרע דוד ושלמה).

ידוע הרמז: "חיות קטנות עם גדלות" היינו קטנות עם גדלות, שתי בחינות בנשמות ישראל, כאשר "קטנות עם גדלות" = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". על ידי ההתבוננות ב"שמע ישראל... אחד" מחברים את הקטנות לגדלות ("הוי'" בחינת גדלות, "אלהינו" בחינת קטנות), הקטן נעשה גדול (והשמאל נכלל בימין).

המוכיחים, שהיו אז מדברים קשות באיומים וביושים, מצד הגבורה והדין. בעל שם טוב – הכל בטוב וחסד, "ימינו תחבקני".

מקטנות לגדלות

מוסבר בחסידות¹ שההבדל בין ההכאה בצור, בפרשת בשלח, לדבור אל הסלע, בפרשתנו, הוא ההבדל בחנוך בין קטנות לגדלות. לפני מתן תורה היו ישראל ב'קטנות מוחין', ולכן אז היה הציווי "והכית בצור" (צור הוא כינוי לקטנות). אך לאחר מתן תורה ישראל הם ב'גדלות מוחין', בפרט דור באי הארץ לאחר ארבעים שנה (כאשר התלמיד עומד על דעת רבו), ולכן צריך לדבר אל הסלע.

נחבר זאת לדברי הקדושת לוי, ונמצא בהם הסבר להבדל בין קטנות לגדלות: בקטנות לא מסוגלים להשיג את השכל הגדול של מעלת ישראל, ואילו בגדלות משיגים בפנימיות את מעלת ושרש ישראל (מעל כסא הכבוד, גבוה מן המלאכים). "בראשית ברא אלהים, בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית" – על ידי התורה (ראשית) מתברר שהכל בשביל ישראל (ראשית), כנ"ל שלאחר מתן תורה מקבלים גדלות מוחין להכיר במעלת ישראל. כאשר השגה זו נוכחת, אזי הכל בקו של טוב וחסד: "עולם חסד יבנה" וישראל מקבלים בפשטות טוב וחסד, "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", וכל הבריאה שותפה בכך. זו היתה טעותו של משה רבינו, שדימה

ה וראה מעין גנים בפרשתנו.

חוקת התורה ודין המדינה

מקור הסמכות של דיני המדינה הוא בתורה עצמה, ותוקפו של דין המדינה מותנה בכך שלא יסתור את חוקי התורה. "אם גזר המלך לבטל מצוה אין שומעין לו"¹, "דברי הרב [הקב"ה] ודברי העבד [מלך בשר ודם], דברי הרב קודמין"². "אני פי מלך שמור ועל דברת שבועת אלהים"³ – "אני נכון לשמור פי מלכי האומות המושלים בנו בגולגליות וארנוניות [מסים שונים], ועל דברת שבועת אלהים, ובלבד שלא יעבירונו את השבועה שנשבוענו למקום"⁴.

חוקת המדינה היהודית

במשפט הנוהג בעולם כיום, מקובלת החלוקה בין 'חוקה' לחוקים רגילים. חוקה (constitution) היא מערכת עקרונות היסוד של המדינה, הנורמות המכוננות שלה, מבנה המשטר והשלטון וכו', כפי שקבע הגוף המכונן (כשבמשטר דמוקרטי החוקה היא מעין 'אמנה חברתית' המייצגת את רצון העם). החוקה היא קבועה ויש לה עליונות משפטית – כל חוק שיעמוד בסתירה לחוקה הריהו מבוטל⁵.

"זאת חקת התורה". במצוות התורה יש חוקים ומשפטים. משפט הוא דבר המובן ומחויב בשכל. חוק הוא מה שהשכל האנושי אינו מחייב ומתקשה להבין את טעמו, כפירוש רש"י "זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר 'מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה', לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה". אך הלשון הכללית "זאת חקת התורה" מלמדת שבאמת כל מצוות התורה הן חוק אלוקי – גם מה שמובן בשכלנו (משפט) יש לקיים לא מכח 'ציווי השכל' אלא מפני ציווי ה', מתוך קבלת עול וגזירת המלך. בהנהגת המלכות-המדינה, יש מקום גדול לדינים ותקנות, כללים וחוקים, הנקבעים בידי ראשי הציבור בתחומים שונים הנוגעים לסדר הציבורי: "דינא דמלכותא דינא"⁶ (בתנאים המפורשים בהלכה) וכן יש תוקף רב להסכמת הקהל, בני העיר והמדינה⁷ וכיו"ב. משפט התורה הוא חקוק וקבוע, "זאת התורה לא תהא מוחלפת", ומביא להשראת השכינה בישראל ("אלהים נצב בעדת אל"⁸), ומשפט המלך 'משלים' את משפט התורה כפי צורך השעה, בסדור עניני החברה והמדינה לישובו של עולם⁹.

נכתב על ידי הרב יוסי פלאי.

א נדרים כח, א. רמב"ם הלכות גזילה פ"ה ה"א ואילך. טור וש"ע חו"מ שס"י. וראה אנצ"ת ערך דינא דמלכותא דינא.

ב בבא בתרא ח, ב. ש"ע חו"מ ס"י קס"ג; רלא, כדכח. וראה אנצ"ת ערכים בני העיר, טובי העיר, חרמי צבור.

ג תהלים פב, א.

ד ראה דרשות הר"ן הדרוש ה"א.

ה רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"ט.

ו קהלת ח, ב.

ז רש"י שם.

ח הנהגה זו המקובלת בעולם נובעת (גם שלא במודע) מתוך מציאות התורה, כדברי הרבי מליובאוויטש בהתוועדות ו' תשרי תשד"ח: "מכיון שאסתכל באורייתא וברא עלמא; הרי העובדה שעל פי התורה צריכים להיות יסודות של צדק ויושר שמהם אין לזוז – נמשך הדבר גם בעולם, כמנהג כל מדינה חשובה, שיש בה ספר קונסטטיציה, חוקת יסוד, אשר

לתורת ישראל, ואף לא נוסחה כל חוקה רשמית אחרת. ויפה אמר אחד מאישי הציבור בהקשר זה: "תורת ישראל... מסדירה כל ענייני אדם באשר הוא אדם; כל ענייני העם באשר הוא עם, וכל ענייני המדינה באשר היא מדינה... תורה זו... אין זולתה. היא התכנית הגדולה לישראל, שתוכננה על ידי אלקים חיים ומלך עולם. לכן, כל חוקה שתהא יציר כפיו של אדם אין מקומה בישראל. אם היא סותרת את תורת ישראל, היא מתמרדת, ואם היא מזדהית עם תורת ישראל – היא מיותרת". צעד ראשון ומתבקש בתיקון המדינה הוא אימוץ ההכרה הפשוטה הזו שתורת ישראל היא חוקת המדינה היהודית.¹

¹ מאיר דוד לוונשטיין, החזית הדתית המאוחדת (פרוטוקול ישיבת הכנסת כ' שבט תש"י).
יא ויתכן שניתן לקבוע חוקה במעמד משני לתורה, לעגן את תקנות הקהל העיקריות הנוהגות כיום וכיו"ב.

אנו שואפים "לתקן עולם במלכות ש-די", ולכן בראשה של כל חוקה בכל מדינה בעולם יש להציב את המחויבות היסודית לשבע מצוות בני נח. ובנוגע אלינו: כל בני ישראל מחויבים ועומדים לחוקת התורה הנצחית הנתונה לנו מאת ה'. לכן חוקת התורה היא היסוד הקבוע והעליון במדינה היהודית המתוקנת, וכל מערכת הדינים והתקנות הנקבעים במדינה כפופה לחוקת התורה.

בדורות האחרונים היו נסיונות לנסח חוקה למדינה יהודית לפי התורה². בפועל, במדינת ישראל כפי שהיא היום לא נקבעה מחויבות

כל החוקים הכתובים בה אינם ניתנים לשינוי (אלא אם ה"עם" שעבורו נכתבה החוקה משתנה).

² ראשון הוא המסמך 'תכנית לחוקה במדינה היהודית' שכתב הרב יצחק ברויאר (ממנהיגי אגודת ישראל) עוד בשנת תרצ"ז. פורסם בקובץ יבנה כרך ג (ונמצא באתר האינטרנט 'דעת').

מעבר מדור לדור

בפרשת חקת מתרחש המעבר בין דור המדבר לדור באי הארץ, ושלשת המנהיגים מפנים את מקומם: מרים הנביאה מתה, אהרן הכהן מת, ועל משה רבינו נגזרה מיתה. אבל התורה מקדימה רפואה למכה: זו פרשת פרה אדומה, טהרה מטומאת מת באפר הפרה. יש דרך להתגבר על המות והטומאה שבעקבותיו. יש חיים גם אחרי מות המנהיגים הגדולים, יש דור חדש שממשיך בחיים.

"דור הולך ודור בא" והמעבר ביניהם לא פשוט. לכל דור הסגנון שלו, דרכו בעבודת ה'. איך אפשר לעבור בשלום מדרך אחת לאחרת, 'להשליך' במידה מסוימת את מה שהיה ולהתחיל משהו חדש? המפתח הוא בפרה אדומה: אפר הפרה רומז למדת השפלות בנפש, כדברי חז"ל שבזכות דברי אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" זכו בניו לאפר פרה אדומה. השפלות מאפשרת מעבר 'חלק' מדרך לדרך, כיון שהאדם לא 'נעול' על סגנון מסוים ועל תדמית מסוימת של עצמו. השפלות כעפר הופכת למצע שמתוכו יצמח המנהיג של הדור הבא, "צמח שמו ומתחתיו יצמח".

הסיפור החסידי

הרבי מליובאוויטש | לנשמה אין צבעים

רבי מנחם מענדל שניאורסון מליובאוויטש, נולד בי"א בניסן תרס"ב בניקולייב שבאוקראינה לאביו רבי לוי יצחק שניאורסון, דור חמישי לצמח צדק, האדמו"ר השלישי מחב"ד, ואמו מרת חנה, בת הרב מאיר שלמה ינובסקי — רבה של ניקולייב. אביו היה מורהו העיקרי. בהיותו כבן שבע עברה המשפחה לעיר יקטרינוסלב (דנייפרופטרובסק), שם התמנה אביו לכהן כרב. ביקטרינוסלב למד באופן פרטי אצל הרב שניאור זלמן וילנקין, שנשכר לשם כך על ידי אביו. לצד התמדה והעמקה בש"ס, פוסקים ותורת הנסתר, החל ללמוד בגיל 16 מתמטיקה באוניברסיטה המקומית, ובהמשך גם מתמטיקה וגיאומטריה באוניברסיטת לנינגרד. בשנת תרפ"ג פגש לראשונה את מורו-חמיו, הרבי הריי"ץ, ובי"ד בכסלו תרפ"ט נשא את בתו של הרבי, הרבנית חיה מושקא שניאורסון. לאחר נישואיו עבר הרבי לברלין, שם למד מתמטיקה, פיזיקה ופילוסופיה באוניברסיטה, והוסמך לרבנות על ידי הרב יחיאל יעקב וינברג, בעל ה"שרידי אש". בתרצ"ג עבר לפריז, שם למד הנדסת חשמל בבית ספר לעבודות ציבוריות ובאוניברסיטת סורבון. בשנת תש"א הצליח להימלט מאירופה הבווערת והצטרף לחמיו, שהתגורר באותה העת בשכונת קראון הייטס ברובע ברוקלין שבניו יורק. הוא החל לנהל את מוסדות חב"ד: המרכז לענייני חינוך, ארגון מחנה ישראל והוצאת "קה"ת, ולפרנסתו עבד חלקית כמהנדס אניות בצי האמריקני, עד שהתפטר משרבתה העבודה במוסדות החסידות. בשנת תש"ז נסע לפריז לפגוש ולקבל את אמו בדרכה לארצות הברית, לאחר שהצליחה לצאת מברית המועצות. בשנת תש"י נפטר חמיו הריי"ץ, ובי' בשבט תשי"א, יום השנה הראשון לפטירת הריי"ץ, הוכתר ר' מנחם מענדל לאדמו"ר. מאז פטירת חמיו וקבלתו את הנהגת עדת חסידי חב"ד, לא יצא ממדינת ניו יורק, פרט לשלושה ביקורים ב"קעמפים" "גן ישראל" של חסידיו בהי קטסקיל. במהלך הקפות בליל שמיני עצרת תשל"ח עבר התקף לב ואושפז בחדרו שבמרכז החסידות. הוא יצא אל חסידיו לראשונה בראש חודש כסלו באותה שנה. בשלושת העשורים הראשונים להנהגתו הקדיש כשלושה לילות בשבוע לקבלת אנשים לשיחה אישית הנקראת "יחידות". בחלוף השנים עומס הפונים הלך וגבר, ולבסוף, בתחילת תשמ"א ולאחר שלא ניתן היה להיענות לכל הבקשות, הופסקה קבלת הקהל כמעט כליל. כחמש שנים לאחר מכן, לנוכח היעדר האפשרות להיפגש עמו באופן אישי, יזם מעמד שבועי של "חלוקת דולרים לצדקה": מדי יום ראשון, במשך מספר שעות, היה ניתן לגשת לרבי, לקבל מידו שטר של דולר על מנת לתת לצדקה ובהזדמנות זו לשוחח עמו בקצרה. נוהג זה נמשך עד כ"ז באדר א' תשנ"ב. המבקרים הרבים המתנינו בתור שלעיתים ארך כשש שעות. רבים מהם בחרו לתת לצדקה שטר אחר, ואת הדולר שקיבלו מהרבי שמרו כסגולה. בכ"ב שבט תשמ"ח נפטרה רעייתו, הרבנית חיה מושקא. הרבי התייחס לפטירתה כסיום של תקופה, והכנה לתקופה חדשה לקראת ביאת משיח. בכ"ז באדר א' תשנ"ב, בעת תפילה בציון של חמיו, לקה הרבי בשבץ. כשמונה חודשים לאחר האירוע החל לצאת מדי פעם אל הציבור, כשהוא יושב במרפסת מיוחדת שנבנתה סמוך לחדרו. מצב זה נמשך קצת יותר משנתיים עד למוצאי שבת אור לג' תמוז תשנ"ד היום בו "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון".

ואהרן, הפוכה בדיוק: משה פרש מאשתו. ומה רע בקדושה ובפרישות? בכתבי ר' אייזיק מהומיל מבואר, כי מרים ואהרן ידעו היטב את מעלת משה כנביא וצדיק. טענתם הייתה כי דווקא משה רבינו, מבחד המין האנושי, "היה ראוי להביא אור קדושת נשמתו במקום הטבע הגופני". זאת מפני שביחודא עילאה, היחוד שלפני הצמצום, אין כלל סתירה בין הגשמי והרוחני. כאשר משה איננו מסכים לרדת אל המציאות, ולשאת דווקא את ה"כושית" הרחוקה ביותר כביכול, יש בכך פגם בשלמותו.

טענתם הייתה צודקת, באופן עקרוני. משום כך, מסביר ר' אייזיק, לא כעס עליהם ה' בתחילה. אדרבה, מלשון הכתוב "וישמע ה'", משמע שהסכים עם דבריהם. רק ניסיונם לכפות את המעלה הזו על משה עצמו, שבחינתו שונה, הייתה שגויה וגררה תגובה קשה.

המענה האמיתי על דבריהם ניתן בתחילת הפרשה הבאה, פרשת שלח, כאשר משה הצטווה לשלוח מרגלים שיחבבו את הארץ ופירותיה בעיני העם. פעולה זו של קשר לפן הגשמי של הארץ היוותה מהלך של חדירה אל גשמיות העולם, שנדחה עקב חטא המרגלים. אך הסיפור לא נשלם כאן:

אמנם, משה פרש מן האשה על פי ציווי ה'. אך המשוח, נשמת משה בגוף דוד, לא יפרוש מן האשה. ואדרבה, בגלגולו כמשוח, תהיה אשתו העיקרית מיכל בת שאול, המכונה "בת כושי"! עניין זה קשור כמובן ל"מהפכה הרביעית" (לימוד תורה לאומות) אודותיה דובר רבות בגליונות אלו – שכן גיור הרחוקים ביותר, אף אלה שנראים, לעיני יהודים יראים ושלמים, כלוקים בחסר – הוא אכן משימתו של המשוח, בעלה של מיכל בת כושי.

פעם בא יהודי אל השליח הראשי של פריז כשהוא ממרר בבכי, וסיפר כי ביתו הולכת להתחתן עם גוי. ולא סתם גוי – כושי. הוא לא ידע מה לעשות, והגיע אל השליח כשהוא מיואש לגמרי. השליח התרגש מאוד מסיפורו, ומכיוון שהתכוון לנסוע לרבי באותו זמן, הבטיח לו להזכיר את ביתו לפני הרבי מליובאוויטש.

כאשר הגיע תורו של השליח להכנס ליחידות, ביקש באופן מיוחד ברכה עבור אותו יהודי שביתו תעזוב את הגוי. הקשיב הרבי בתשומת לב, וענה תשובה מפתיעה: מה כל כך נורא בכך?... השליח עוד לא הספיק להתאושש מן ההפתעה, וכבר סיים הרבי: שיתגיד!

אבער ער איז שווארצער [אבל הוא כושי]!
טען השליח.

השיב לו הרבי: לנשמה אין צבעים. אז מה אם הוא כושי?

השליח שב לצרפת עם תשובתו של הרבי, ובסופו של דבר אכן כך היה. בחתונת הזוג המאושר נכח השליח בעצמו – אך בניגוד לתוכנית המקורית, הייתה זו חתונה כדת משה וישראל... לימים, אותו "גוי" לשעבר נעשה לרב בעצמו.

המהפך המפתיע שחולל הרבי בסיפור, בעוד שבמקרים דומים רבים היה דווקא המזרז הראשי להיפרדות הזוג, מזכיר את אחת הפרשות המשמעותיות בתורה: דיבור מרים ואהרן במשה "על-אודות האשה הכשית אשר לקח". בפשט הפסוק, מעבירים האחים ביקורת על משה, מפני שנשא אישה כושית והדבר איננו נאה בעיניהם. כמעט אפשר לשמוע את מחאתו של השליח המזדעזע: "אבל הוא כושי!" אך חז"ל חושפים את הסוד, ומגלים לנו כי האשה הכושית היא לא אחרת מאשר ציפורה. הסיבה לתרעומת מרים

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מחשבות מייאשות – שאלת המשך

איך התבוננות כזו לא תביא אותי לידי יאוש?

מענה:

זו עוד דוגמה למחשבה זרה שצריך לדעת איך להתמודד אתה. בכלל, חסיד צריך לדעת איך להתמודד ספונטאנית עם כל מחשבה שעולה בראש. אם זו מחשבת גדלות צריך לדעת איך להשפיל את עצמי ואם זו מחשבה של עצבות צריך לדעת איך לרומם.

בלקו"מ [ח"ב תורה ז] מדבר על "דרי מעלה" ו"דרי מטה" – איך שצריך לעודד "דרי מטה" ש"מלא כל הארץ כבודו" ומאידיך איך להשפיל "דרי מעלה" בבחינת "איה מקום כבודו". כך זה בניסוח של רבי נחמן. אצל מי שמאומן – וכל החסידות היא אימונים – זה משהו ספונטאני, שלא לוקח יותר מהרף עין, כשאני חש מחשבת גדלות, מיד אני מסיר אותה וכן להפך במחשבת יאוש ועצבות, מיד עלי לרומם את עצמי ולחוש בקרבת ה' ובאהבתו אליי.

המחשבה שאני גדול היא מחשבה זרה וצריך לדעת איך להפטר ממנה, צריך כלים להתמודד אתה. אם המחשבה שאני גדול לא עולה מאליה, באמת לא צריך לעשות שום דבר. אבל אם כן, אחת הדרכים הטובות ביותר היא שבאותו רגע אתה מעלה בדעתך 'איך צריך להראות הדבר האמיתי', ומרגיש כמה אני רחוק מרחק אין סופי מהאמת, ולכן לא רק שאני לא גדול אלא שאני צריך להתבייש בעצמי, שתורתית ותפלתי הן חרפה (וזאת תוך כדי תודעה שמחשבה זו עצמה באה ממני ולא מהחוק, כי אני "הלואי בינוני" והמחשבות הזרות הן הן מחשבותיי שלי, ולכן מחשבה זו עצמה – עוד בטרם אני דוחה אותה – פועלת אצלי שפלות; עוד לפני המחשבה שזה בושה לעומת איך שאמורה להיות תפילה, עוד לפני כן אני מתבייש בכך שיש לי כזו מחשבה – זה "ירא בשת"). כאמור, זה עובד בעיקר על ידי כך שיש לי קנה מידה להשוואה. זו אחת הסיבות שמאד מאד חשוב לרכוש קשר נפשי לא רק לצדיקים, אלא אף לחסידים הגדולים שלהם.

עבודת ה' שמולידה גאווה וישות

לפעמים, דווקא מתוך עבודת ה' בתורה ותפילה, אני מרגיש תחושת ישות. איך מתגברים על כך שכל מה שעושים מגדיל את עצמי במקום את ה'?

מענה:

צריך לקרוא וללמוד בעיון הרבה סיפורים על חסידים [ולא רק סיפורי צדיקים] – להיות צדיק, להיות הבעל-שם טוב, זה רחוק ממני – אבל אני בהחלט יכול לשאוף להיות חסיד טוב. ועדיין מהסיפורים אפשר להבין את המרחק העצום ביני לבין חסיד אמיתי, למשל ר' הלל מפאריטש. בשביל שאדם ישפיל את עצמו, שלא יתנפח, צריך להרגיש שלא הגעתי לאפס קצהו – שכמה שאני לומד התורה נשארת "תורת הוי' תמימה". את הפרספקטיבה הזו נותנים דווקא סיפורי חסידים. כמו בנוגע ללימוד תורה, כך הוא גם בנוגע לתפילה – אם יש לי 'חוש' במישהו שהתפלל באמת, אני מיד יודע שתפלתי שווה פחות מצפצוף, פשוט בושה וחרפה.

נחל פִּנְחָס

היא זו ששולחת להם רפואה, עד שקם חזקה המלך והשמיד אותו. על מעשה זה זכה חזקה להסכמה מחכמי ישראל. העקה מלמדים אותנו חז"ל במשנה, הוא להסתכל כלפי מעלה ולשעבד את הלב לה', הרופא האמתי. הנחש אינו המרפא אלא רק האמצעי לכך. נו, אז עכשו פבר לא מובן בכלל. רוצים שיהודים ירימו עינים לשמים, יקראו לה' ויתפללו רק אליו – אז למה בכלל צריך את נחש הנחשת? לא פשוט יותר לומר להם לפנות ישירות לבעל הבית? למה להעמיד אותנו בנסיונות של עבודה זרה?

פִּנְחָסִי בְּאֶתְכֶם

היה היה פעם מלך גדול. הוא נצח במערכות רבות, כבש ארצות ושלט בהן ביד רמה. למלך היה בן צעיר ומכושף שכלם פבר ידעו – הוא זה שעתיד לרשת את אביו ולהמשיך למלך אחריו. המלך התחיל להכניס את בנו לסוד

המגפה הזו הסתיימה בדרך מיחדת במינה. בני ישראל התלוננו על מחסור בגיוון האכל והשתיה ובעקבות זאת הביא ה' עליהם את הנחשים־השרפים שנשכו בהם. בני ישראל מבינים שהגזימו ובאים אל משה לבקש שיתפלל לה'. תשובת ה' למשה מגיעה בהוראה תמוהה: עליך להכין תרופה יחודית – דמות נחש מנחשת שתונף על גבי עמוד גבוה, כך שמכל מקום במחנה נתן יהיה להביט עליו ולהתרפא מהכשת הנחשים.

למה אני קורא להוראה הזו תמוהה? כי היא מיד מקפיצה אצלי בראש שאלה: ממתי פסל בדמות נחש מרפא? מדוע נחש מנחשת בן ועגל מזוהב לא? לא רק אצלי קופצת השאלה אלא גם חז"ל שואלים אותה: "וכי נחש ממית? וכי נחש מחיה?". אגב, לא סוד שבהמשך הפך אותו נחש נחשת לעבודה זרה של ממש! במשך דורות, היו אנשים שהאמינו שאותה דמות

למחמת כפולת

כעת יושב המלך בחדרו וממתין לתוצאות. האם המלך מעגנון שהיועץ יצליח במשימתו? ברור שלא. הוא שלח אותו רק כדי לנסות את הבן, כדי לגרם לו להיות יותר חזק. אם יתפתה הבן לדרך הנוחה שמציע היועץ, יבין המלך שבנו אינו מכשך להמשיך אותו.

האם היועץ עצמו רוצה להצליח במשימה? זו כבר שאלה יותר קשה. מצד אחד הוא קבל משימה ברורה: עליו להכשיל את הבן. כדי לעשות זאת בצורה הכי טובה ולשכנע את הנסיך בכל דרך שזו העצה הטובה והנכונה ביותר, עליו לשחק את המשחק היטב ולהעמיד פנים. אבל היועץ אינו טפש. הוא יודע בדיוק מהי באמת פונת המלך ולשם איזו מטרה קבל לידיו את המשימה. האמת היא, שבסתר לבו מעגנון היועץ להפשל במשימתו! הוא מעגנון לראות את בן המלך עומד בתקף מול הלחצים שהוא מפעיל עליו ומצליח לדחות אותם.

דפנתיק את פאדחנה

משל דומה לזה מובא בספר היהו, והוא בא ללמד אותנו מהי מטרת היסורים בעולם הזה. אני לא מדבר רק על יסורים גשמיים, כמו בעיות בריאות או פרנסה, אלא גם על יסורים רוחניים. מדוע יש לנו יצר רע? למה ללוק גלידה

הענינים וגם הפקיד בידיו סמכויות רבות. "אין חכם כבעל הנסיון" ואין דבר יותר טוב מאשר ללמד את התפקיד בדרך מעשית, 'מהשטח'.

ובכל זאת, המלך ראה שהבן שלו צריך עוד שפשוף. הוא רב מדי. נכון, מלך לא צריך להיות איש אכזר, כזה שלא מקשיב למה שמרגישים האנשים. להפך, עליו להיות קשוב לצרכיהם. אבל יחד עם זאת הוא צריך להיות מסוגל לעמד בלחצים. לפעמים צריך המלך לגזר גזרות שתהינה קשות עבור חלק מהאזרחים. למשל, כאשר חסר כסף בקפת המדינה, לפעמים הדבר הנכון שעליו לעשות הוא להטיל על האזרחים מס. אתם מכירים מישוה שרוצה לשלם מכספו לקפת המדינה? ברור שלא, אף אחד! ברגע שתודע הגזרה יתחילו התלונות. "למה גונבים אותנו? איזה מין מלך זה?" למלך אסור להבהל מהבקרת שיש לאנשים כלפיו או לנסות להתחנף אליהם. עליו להמשיך ולפעל לטובתם. המלך הבחין שהבן שלו לא קשוח במדה הרצויה והוא החליט לעשות מעשה שיגרם לבנו להתבגר ולהיות תקיף, איך אומרים? "מה שלא הורג – מחשל...". הוא קרא ליועץ שלו ובפיו בקשה מוזרה: "גש אל בני הנסיך ונסה לפתות אותו. שכנע אותו בבקשה שיותר לאנשים. אמר לו: 'דק הפעם, תן להם. הם יאהבו אותך, תהיה מלך אהוד'".

זה שגורם לאדם הראשון לפל בחטא האכילה מעץ הדעת? הנחש! החטא הקדמון הביא לעולם את היצר הרע, את המות ואת כל הרע שיש בו. כל החטאים שאחרי הם רק תוצאה שלו. מה אומר ה' יתברך למשה רבינו? קח את הנחש הזה, את הרע הזה, והרם אותו למעלה, גבוה, למקום הכי בולט שאפשר. למה? כדי שכל יהודי ידע ויזכר היטב שאין באמת שום רע בעולם. ה' טוב ומטיב והעולם שבברא גם הוא טוב. אפלו הנחש הקדמוני מגיע בשליחות מלמעלה.

אגב, נחשו למה רומזת הגימטריא של הנחש (358)... פשוזוכרים את העבדה הזו יודעים שכל הרע הוא אף ורק נסיון, ובנסיון הזה בעזרת ה' נצליח!

שנזכה שהנסיונות ירימו אותנו לגבה!

שבת שלום ומברך!

5'

בא לי בלי שום מאמץ מיחד ואלו לקום בבקר מהמטה החמה נדמה לי כמו קריעת ים סוף? אלו שאלות שעולות ליסר אותנו.

היצר שלנו הוא בדיוק אותו יועץ המלך. ה' יתברך, המלך הגדול, שלח אותו כדי לנסות אותנו, בניו היקרים. לשם מה? כדי לראות אותנו חזקים, מתגברים. הוא ודאי לא רוצה שנפשל יותר מכה, גם היצר עצמו כלל אינו מענין בתפקיד שלו ומיחל לכשלונו.

ברגע שאנו מבינים את התרגיל נעשית המלחמה שלנו ביצר לקלה יותר. אתם יודעים איך קוראים להבנת התרגיל הזה? **המתקה**. כל עוד נדמה לנו היצר פדמות רעה, מפחידה ומאימת אנו מתקשים לעמד מולו. אנחנו לא מצליחים לראות את הטוב שבו ברגע שמתגלה לנו שכל מטרתו היא שליחות קדש, עבורנו ולמעננו – נעשית המלחמה עמו מתוקה יותר.

בניחא בקדו

נחזר אל נחש הנחשת. אתם ודאי זוכרים מי היה המתסיס הראשון בעולם,

מאמין בשדים? בעולם המודרני האמונה בשדים פוחתת, ונדמה שהאדם הנאור הצליח, עם התקדמות ההיסטוריה, לגרש את הצללים המעיבים על התבונה האנושית. אמנם, פנימיות התורה מגלה לנו כי השדים לא הולכים ונמוגים אלא דווקא הולכים ומתעבים.

בבריאת העולם הופיעו השדים כרוחות בלבד, משום שהיום קדש לפני שנבראו להם גופים (מה שעלול בטעות להיראות כ'פספוס' קטן בלו"ז של הבריאה). אכן, דווקא לאחר מתן תורה ובנין המקדש הושלמו השדים וקבלו גם גוף. השדים הולכים ומתממשים, יוצאים מהצללים ומקבלים ביטוי בדיבור ואחיזה במציאות – ומי שיתבונן סביבו, או אל תוך עצמו, יוכל גם לראות אותם. אם טוב לתת לשדים גוף – מדוע הדבר לא נעשה במעשה בראשית והשאיר את העולם פגום? אם לא טוב לתת לשדים גוף – מדוע דווקא עם התקדמות והתעלות המציאות נברא להם גוף? ובכלל, מהם השדים הללו? הרב גינזבורג, כדרכו בקדש, הופך את הסוגיא שנראית אזוטריה-משהו לטעונת-משמעות עבורנו. בשיעור השבועי בחוברת מתנקז הדיון בשדים לשאלה האם עדיפה פסיכואנליזה מעמיקה או שדווקא להדחקה יש תפקיד עיקרי בבריאות הנפש, והלימוד משליך על כל תחומי עבודת ה' – תיקון הנפש, חינוך ואפילו פוליטיקה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים? שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לקול הלשון:

חייג 6761* ואז 7* והקש את הקוד הבא - 951105

